

Privata enskilda skogsägares inställning till skogscertifiering

– En intervjustudie om fördelar och nackdelar ur
ett markägarperspektiv

*Private individual forest owners' attitude to forest certification- An interview
study about advantages and disadvantages from a landowner perspective*

Clara Hernblom

Emma Häggberg

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

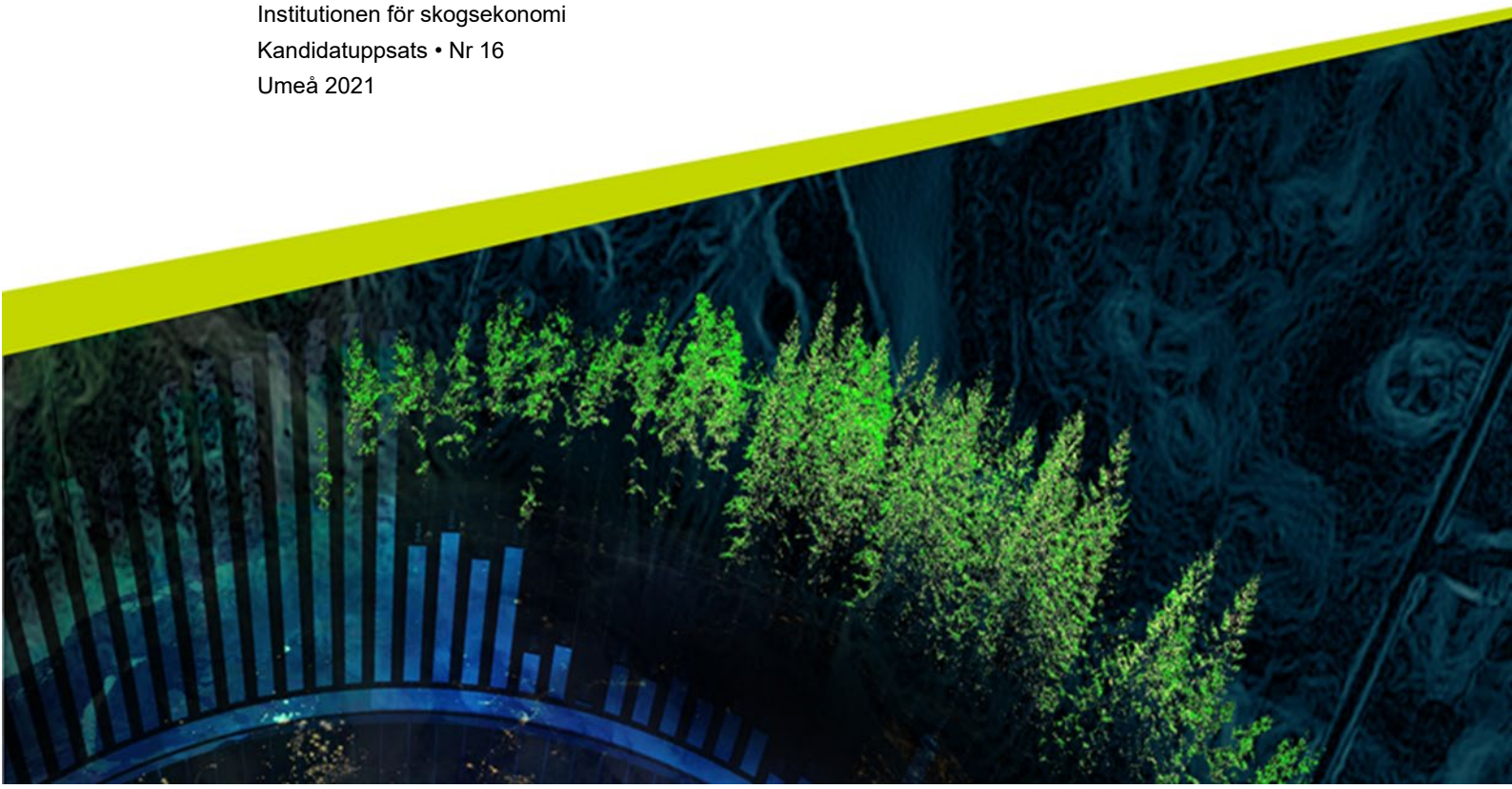
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för skogsvetenskap

Institutionen för skogsekonomi

Kandidatuppsats • Nr 16

Umeå 2021

Privata enskilda markägares inställning till skogscertifiering – En intervjustudie om fördelar och nackdelar ur ett markägarperspektiv

Private individual forest owners' attitude to forest certification – An interview study about advantages and disadvantages from a landowner perspective

Clara Hernblom, Emma Häggberg

Handledare: Torbjörn Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för skogsekonomi

Examinator: Camilla Widmark, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för skogsekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i skogsvetenskap med inriktning mot företagsekonomi

Kurskod: EX0886

Program/utbildning: Jägmästarprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för skogsekonomi

Utgivningsort: Umeå

Utgivningsår: 2021

Serietitel: Kandidatarbeten

Delnummer i serien: 16

Nyckelord/Keywords: attityder, FSC, PEFC
attitudes

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för skogsvetenskap

Institutionen för skogsekonomi

Sammanfattning

Miljömedvetenheten ökar konstant i dagens samhälle. Skogscertifieringar är därmed ett högst relevant ämne på grund av den växande diskussionen om produktionsskogarna och debatten om ett hållbart skogsbruk. Majoriteten av den svenska skogsarealen är certifierad, men trots detta är endast 41 % av de privata enskilda skogsägarna certifierade idag.

Denna studie genomfördes för att undersöka vilka underliggande inställningar och attityder som den privata enskilda skogsägaren har gentemot skogscertifieringssystemen FSC (Forest Stewardship Council) och PEFC (Programme for the Endorsement of Forest certification). De bakomliggande processerna till dessa attityder studerades utifrån en teorimodell som heter trekomponentsmodellen. Studien undersökte även vad skogsägaren ser för fördelar och nackdelar med att vara ansluten till något av systemen.

Studien baserades på kvalitativa intervjuer vilket lämpar sig väl för att få en djupare förståelse för fenomenet i fråga. Både certifierade och ocertifierade skogsägare intervjuades, samt experter från de tre skogsägarföreningarna Norra skog, Mellanskog samt Södra skogsägarna. Detta för att skapa en bredare förståelse för varför enskilda skogsägare är den ägarkategori som är lägst andel certifierad idag.

Resultatet påvisade att det finns både fördelar och nackdelar med att vara certifierad och att såväl de certifierade som ocertifierade skogsägarna, men även experterna bekräftade detta. Attityderna kring skogscertifieringarna var delade där vissa enbart var positiva, medan andra var mer klivna i sin inställning. Faktorer som ofta påverkade inställningen var av ekonomiska, ekologiska och sociala skäl, men även en rädsla för inskränkningar och att bli styrd i sitt brukande. De attityder som uppmärksammats har sin grund i framför allt skogsägarnas kunskaper och erfarenheter. Även känslor och till viss del beteendemässiga processer kunde förklara attityden. Samtidigt visade vissa skogsägare på okunskap, vilket delvis kan kopplas till den uppfattning de har idag.

Nyckelord: attityder, FSC, PEFC

Summary

In today's society, environmental awareness is constantly increasing. Forest certification is therefore a highly relevant topic due to the growing discussions about the production forests and the debate about sustainable forestry. The majority of the forests in Sweden are certified, but despite this, only 41 % of the private individual forest owners are certified today.

This study was conducted to investigate attitudes that the forest owners have towards the forest certification systems FSC (Forest Stewardship Council) and PEFC (Program for the Endorsement of Forest Certification). The underlying processes for these attitudes were analyzed based on a theory model called the tree component model. The study also included investigating what they perceive as advantages and disadvantages of being connected to one of the systems.

The study was based on qualitative interviews, which is well suited when the aim is to gain a deeper understanding of the phenomena in question. Both certified and uncertified forest owners were interviewed, as well as experts from the tree forest owners' associations, Norra Skog, Mellanskog and Södra Skogsägarna. The purpose was to create a broader understanding of why small forest owners are the ownership category with the lowest rate of certification today.

The results showed that there are both advantages and disadvantages when being certified and both the certified and uncertified forest owners, as well as experts in the subject, confirmed this. Attitudes towards forest certification were divided, with some being only positive, while others were disunited in their attitude. Factors that influenced the attitude were above all economical, ecological and social reasons, but also a fear of restrictions and being controlled in their forestry. The attitudes observed in this study were primarily based on the forest owners' knowledge and experience. Emotions and to some extent behavioral processes, could also explain the attitude. Some forest owners' also showed a low knowledge in the subject which partly influence the perception they have today.

Keywords: *attitudes, FSC, PEFC*

Förord

Denna kandidatuppsatts omfattar 15 högskolepoäng och är skriven på Jägmästarprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Umeå.

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Torbjörn Andersson, Institutionen för skogsekonomi vid SLU, som har motiverat och stöttat oss genom detta arbete. Torbjörn har utmanat, såväl som inspirerat oss att “tänka utanför boxen”, vilket har resulterat i detta gedigna arbete!

Vi vill även rikta ett stort tack till alla skogsägare som har delat med sig av sina värdefulla intryck och erfarenheter av skogscertifiering. Vi vill till sist även ge ett stort tack till representanterna från skogsägarföreningarna Norra Skog, Mellanskog och Södra skogsägarna, vilka delade med sig av sin expertis i ämnet utifrån sina respektive yrkesroller.

Ett innerligt och varmt tack till er alla, utan er hade det aldrig varit möjligt!

Umeå april 2021

Clara Hernblom och Emma Häggberg

Innehållsförteckning

1.	Inledning	9
1.1	Problembakgrund	9
1.1.1	Hållbarhetsdebatten	9
1.1.2	Certifieringar och samhället	10
1.1.3	Skogscertifieringar och dess historia	11
1.1.4	Miljöorganisationer och certifieringssystemen	12
1.2	Problem	12
1.3	Tidigare studier	12
1.4	Syfte och frågeställningar	13
1.5	Avgränsningar	14
2	Teori	15
2.1	Vad är en attityd?	15
2.2	Trekomponentsmodellen	15
3	Metod.....	17
3.1	Val av metodstrategi.....	17
3.2	Forskningsmetod	17
3.2.1	Urval	17
3.2.2	Intervjuernas struktur	18
3.3	Etiska aspekter	19
3.4	Bearbetning och analys av data	20
3.4.1	Tematisk analys	20
3.5	Kvalitetssäkring	21
4	Empirisk bakgrund	22
4.1	Certifiering	22
4.1.1	FSC	22
4.1.2	PEFC.....	23
4.1.3	Direkt-, grupp och dubbelcertifiering	25
5	Resultat och analys	26
5.1	Disposition av resultat	26
5.2	Faktiska fördelar och nackdelar med att vara certifierad	26
5.2.1	Faktiska fördelar	26
5.2.2	Faktiska nackdelar	27
5.3	Upplevda fördelar och nackdelar.....	28
5.3.1	Certifierade skogsägare	28
5.3.2	Ocertifierade skogsägare	30

5.4	Attityder kopplade till certifiering.....	31
5.4.1	Certifierade.....	31
5.4.2	Ocertifierade.....	32
5.4.3	Attityder som experter har upplevt i sitt arbetsliv	32
5.5	Processer som ligger till grund för skogsägares attityder	33
5.5.1	Certifierade.....	33
5.5.2	Ocertifierade.....	34
5.5.3	Sammanfattning skogsägarna	34
5.5.4	Experterna.....	35
5.6	Skogsägarnas svar jämfört med experternas.....	35
5.6.1	Fördelar	35
5.6.2	Nackdelar	36
5.6.3	Attityder gentemot certifieringssystemen	36
5.6.4	De processer som ligger till grund för attityderna	37
6	Diskussion	38
6.1	Resultatet jämfört med tidigare studier.....	38
6.2	Diskussion metod	38
6.2.1	Felkällor	39
7	Slutsatser.....	40
7.1	Sammanfattande slutsatser	40
7.2	Förslag på vidare forskning	40
8.	Referenser	42
	Bilagor	45

1. Inledning

Första kapitlet ger en introduktion och en bakgrund till ämnet i fråga. Därefter beskrivs problemet och varför detta är av intresse. Till sist presenteras syftet med ett antal forskningsinriktade frågor som kommer att besvaras, samt de avgränsningar som satts upp för studien.

1.1 Problembakgrund

Den svenska skogen har spelat en central roll för människan i århundraden och försett den med framförallt försörjande, men även kulturella och ekologiska tjänster (Branteström 2014). Den svenska skogen kan beskrivas som en av grundpelarna i det svenska välfärdssamhället och att bedriva skogsbruket på ett uthålligt sätt har varit allmänt vedertaget sedan början av 1900-talet. Skogsnäringen hade en vital roll under efterkrigstiden där den bistod flera europeiska länder i dess återuppbyggande efter andra världskrigets framfart (Enander 2007).

Idag är 69 % av Sveriges areal täckt av skog, varav 58 % består av produktiv skogsmark (Riksskogstaxeringen 2020). Skogsnäringen är i dagens samhälle en väsentlig del av den svenska industrin och är en del av välfärdssamhället. Sverige är världens femte största exportör av skogsprodukter och står idag för 10 % av den totala exporten i Sverige (SCB 2020) och bidrar till en handelsbalans, då största andelen av skogsråvaran är inhemsk med en relativt låg import (Skogsindustrierna 2019). Samtidigt står skogsindustrin för cirka 1,5 % Sveriges totala BNP (bruttonationalprodukt) (Ekonomifakta 2020).

Dagens skogar är dock mer än bara ett virkesförråd, det är även en oas för friluftsliv och rekreation. Med en stark välfärdsekonomi kan dessutom begrepp som hållbar utveckling ta mer utrymme (Branteström 2014). Begreppet är väl etablerat i dagens samhälle och används flitigt i flera kontexter. Det skogliga hållbarhetsbegreppet har använts mer eller mindre i närmare 300 år. Användningsområdet för begreppet har däremot varierat vilket det fortfarande till viss del gör. Från att endast tala om långsiktigt nyttjande och en uthållig produktion, till att idag även innefatta såväl den biologiska mångfalden som sociala värden. Debatten kring ett hållbart brukande har dock aldrig varit så stor som den är idag och det är av stor vikt att möta marknadens efterfrågan på en hållbar produktion (ibid.). Ett sätt att hantera detta är bland annat genom olika certifieringar vilket syftar till att följa ett antal regler och standarder (KSLA 2020).

1.1.1 Hållbarhetsdebatten

Under 1960-talet omnämndes begreppet hållbarhet för första gången i samband med olika ekologiska sammanhang och den kritiska debatten om monokultur och kemikalie-användning tog fart (Branteström 2014). Det moderna tankesättet om hållbarhet var en följd av skogsbrukets strikta produktionsperspektiv, vilken hade sin grund i tidigare bruksstrategier och exploateringar. Restaureringarna som påbörjades under tidigt 1900-tal beskrevs som en investering som i framtiden skulle motverka en förväntad virkessvacka, vilket förutspåddes inträffa år 2020. Restaureringen gick ut på att avverka stora områden genom kalhuggning, för att sedan återplantera dessa områden med likåldriga individer av samma art. Införandet av Contortatallen var även en central åtgärd mot den förutspådda virkessvackan. Contortatallens introduktion kan liknas med en symbol för det produktionsinriktade skogsbruket i Sverige och trädslaget möter än idag en stark polariserad debatt (ibid.).

Branteström (2014) talar om en mer välutbildad och världsvan medelklass under 1960-talet som uttryckte allt starkare åsikter om detta produktionsinriktade sätt att bruka skogen på. Kritiken

riktades bland annat mot användningen av konstgödsel och de omfattande kalhyggena. I skenet av Rachel Carsons bok *Tyst vår* (Carson 1962) kunde debatten ramas in ytterligare ur en ekologisk synvinkel. Boken beskrev de förödande konsekvenserna som användningen av bekämpningsmedel medförde och skapade ramaskri i miljödebatten världen över, inte minst inom skogsbranschen.

Under 1980-talet fördes konceptet biologisk mångfald på tal vilket teoretiskt ramade in hållbarhetsbegreppet (Branteström 2014). Efter vidare hektiska debatter kring det aktiva skogsbrukets effekt på de skogliga ekosystemen under 1980- och i början av 1990-talet tog tillslut 1993 års Skogsvårdslag form, vilken innebar en förlikning i frågan. Den nya skogsvårdslagen syftade till att likställa produktionsmålet med miljömålet (SFS 1993:1096). I och med den nya lagens intåg minskade statens detaljreglering (Branteström 2014). Enskilda skogsägare fick på eget bevåg ansvara för att miljö- och produktionsmålen skulle likställas i det praktiska skogsbruket. Under denna period infördes konceptet ”den svenska skogsbruksmodellen” vilken fortfarande refereras till idag. Däremot innebar inte skogsbruksmodellen eller den nya lagen ett avslut på den infekterade dialogen och starka anmärkningar riktades mot konceptet. Fördomandet mot modellen föreligger bland annat i att den väntas leda till naturexploatering samt att miljömålen inte uppnås (ibid.).

I och med den växande diskussionen om det produktionsinriktade skogsbruket och en allmän rädsla och kritik för skadliga ämnen växte en efterfrågan på en säkrare och mer ansvarsfull produktion fram (Branteström 2014; Andersson & Gullstrand 2009; FSC u.å.a). En önskan hos konsumenter att veta mer om produkters framställningsformer och härkomst utbreddes sig. Denna önskan ligger till grund för de standarder, miljömärkningar och certifieringar som idag ses som en självklarhet i det svenska samhället.

1.1.2 Certifieringar och samhället

Certifiering utarbetas enligt standarder. En standard är en förutsättning för att produktion och handel ska vara ändamålsenlig. I boken *A world of standards* beskriver Brunsson & Jacobsson (2000) standarder som ett kontrollverktyg samt ett sätt att reglera samhället på, vilket kan likställas med hierarki. De flesta organisationer världen över, stora som små, arbetar enligt någon form av standardisering. Dessa standardiseringar är regler som är utformade för hur en design ska se ut, vilka policys som ska appliceras eller vilken services som ska erbjudas. Detta är regler som är frivilliga, det vill säga att ingen är skyldig att följa dem. Trots detta efterlevs de ofta som om de vore lagförda. Standarder skapar således ordning i det globala samhället. En ordning som annars skulle vara omöjlig att uppnå, eftersom organisationer och människor världen över följer samma typ av standarder. Standarder skapar homogenitet och likvärdighet både bland enskilda personer, men även bland företag och organisationer (ibid.).

Den första svenska standarden etablerades redan år 1923 då A4-formatet blev måttstock för pärmar och kuvert (SIS u.å.). Därefter gick standardiseringen i en rasande fart. Det skapades standarder för allt: Ambulanser, matpotatis och datumskrivning. År 1989 bildades den svenska Svanenmärkningen som enligt sina standarder kunde möta efterfrågan på ett mer miljövänligt sortiment. Med denna efterfrågan introducerades år 1996 Miljöledningsstandarden 14001 med grund i ISO 9000 (Internationella standardiseringsorganisationen). I denna ingår en kravstandard som kan verka fundamentalt i en certifiering, exempelvis de skogscertifieringar som är väl etablerade i Sverige idag (ibid.).

Certifieringssystem innebär att en produkt eller ett system kongruerar med en norm, kravspecifisering eller standard. Certifieringen har framställts ur en, för systemet eller

produkten oberoende organisation, vilket beskrivs i en tidskrift av KSLA (2020). Ett vanligt sätt att påvisa att systemet, tjänsten eller produkten i fråga förlikar sig med certifieringssystemet, är att använda en märkning eller logotyp. Detta signalerar tydlighet och spårbarhet och hjälper således konsumenterna att urskilja dessa produkter. Certifiering beskrivs som en typ av marknadsstyrning där den arbetar för att utvidga den statliga styrningen som regleras av skatter, lagar och regler.

KSLA (2020) beskriver även hur certifiering kan liknas med ett informationssystem som inkluderar standarder och som fastställer lägsta tillåtna nivå för säkerhet och kvalitet för produkter, vilket medför att informationen blir jämförbar. Det syftar till att underlätta för konsumenter att fatta enkla och informerade beslut kring vilka tjänster och varor de önskar nyttja.

Certifieringssystem som informationssystem är viktigt för konsumenters förtroende gentemot produkter och tjänster (Andersson & Gullstrand 2009). I livsmedelsindustrin har konsumenternas efterfrågan på spårbarhet av livsmedelsprodukter utvecklat tydliga riktlinjer för kvalitetssäkring, vilket beskrivs i konsumentverkets rapport. Inom livsmedelsindustrin diskuterades det febrilt om cancerframkallande ämnen och hälsoskadliga kemikalier under 1980- och 1990-talet och en ökad efterfrågan av åtgärder från privata och statliga aktörer uppenbarades. Konsumenternas förtroende för livsmedelsföretag sjönk avsevärt. Den ökade globaliseringen och handeln, samt en ökad konkurrens inom livsmedelsindustrin resulterade i att övervakningen av utbudskedjorna försvårades. Livsmedelsindustrin tvingades att konstruera striktare medel kring ansvarsskyldighet och flera länder började arbeta aktivt med frågan. Inom EU (Europeiska Unionen) tillämpades exempelvis försiktighetsprincipen, vilken innebär att om säkerhet inte kan garanteras i framställandet av en produkt eller tjänst ska det undvikas. Handlare gick under mitten av 1990-talet samman för att producera standarder som producenter och leverantörer sedan kan certifiera sig enligt. Under 1994 bildades den första certifieringsstandarden inom livsmedelsindustrin, SQF 2000 (Safe Quality Food) (ibid.).

Textilindustrin är en annan bransch där certifiering och miljömärkning spelar en central roll. I framställandet av textilier krävs stora mängder vatten, kemikalier och energi (Naturskyddsföreningen 2019). Tillverkningsstegen inkluderar ofta flera länder och det är inte heller ovanligt att låga löner, farliga arbetsmiljöer, exponering av skadliga kemikalier samt barnarbete förekommer. Det finns lagstiftningar som syftar till att arbeta mot dessa ogynnsamma förhållanden. Lagstiftningarna är dock inte heltäckande och det förekommer exempelvis skadliga ämnen som inte innefattas av lagstiftningen vid tillverkning. I och med att efterfrågan på etiskt bra framställda textilier ökar, inte minst i Sverige, har frivilliga miljömärkningar och certifieringsorgan vuxit fram. *EU-Blomman* och *Bra Miljöval* är exempel på sådana som förekommer i Sverige. Dessa syftar till att signalera en ansvarsfull framställning av textilier (ibid.).

1.1.3 Skogscertifieringar och dess historia

Debatten och kritiken som riktades mot skogsbruket förekom även på en internationell nivå och ligger till grund för etablerandet av skogscertifieringssystemet FSC (Forest Stewardship Council). Under världsmiljökonferensen i Rio de Janeiro år 1992 lades riktlinjer fram för ett mer ansvarsfullt skogsbruk, men presenterade inga direkta skyldigheter (FSC u.å.a). Olika representanter från miljö- och människorättsorganisationer samlades för ett organiserat möte i Kanada, Toronto år 1993. De delade en oro för de produktionsinriktade skogsbruksmetoderna runt om i världen, samt risken för avskogning. De var missnöjda med resultatet av världskonferensen året tidigare gällande kritiken mot brukandet av världens skogar. Ur detta

bildades slutligen FSC med en grund i 25 olika länder som gemensamt tog fram detta verktyg som skulle gagna ett mer ansvarsfullt skogsbruk i världen. År 1996 etablerades FSC i Sverige i och med efterfrågan av en svensk skogsbruksstandard från flera intressenter.

År 2000 grundades ytterligare ett certifieringssystem, PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification), med grund i flera europeiska länder med önskan om en certifiering anpassad till småskaligt familjeskogsbruk (PEFC 2021a). Idag räknas Sverige bland de främsta i världen inom skogscertifiering där en stor andel av landets produktiva skogsmark är certifierad (Skogsstyrelsen 2020a). Däremot är en relativt liten andel av de privata enskilda markägarna certifierade idag.

1.1.4 Miljöorganisationer och certifieringssystemen

Naturskyddsföreningen tillsammans med WWF (Världsnaturfonden) var initiativtagare till FSC Sverige år 1995 och investerade mycket resurser i detta (Sahlin 2013). Idag ifrågasätter dock flertalet miljöorganisationer certifieringssystemens relevans och trovärdighet. Naturskyddsföreningen har exempelvis under ett antal år dokumenterat att standarderna för FSC inte efterlevs i skogsbruket och flertalet klagomål har lämnats in. Föreningen konstaterade mycket stora brister i systemet och att inga konsekvenser har vidtagits för markägare som brutit mot standarderna. På grund av detta valde föreningen år 2008 att lämna svenska FSC:s styrelse och drog därefter tillbaka sitt medlemskap 2010.

Ett flertal andra miljöorganisationer har också avbrutit sitt medlemskap eller helt enkelt valt att inte gå med alls (Sahlin 2013). År 2007, under FSC:s årsmöte, lämnade Fältbiologerna organisationen på grund av det återkommande problemet av att kalavverkningar genomfördes på platser med höga naturvärden och där anmälningar av skogsbolagen sällan fick några påföljder. Även Jordens vänner valde att lämna organisationen år 2012 då de ansåg att konsumenterna blir lurade och att FSC-stämpeln inte alls stod för det hållbara skogsbruk som de påstår sig att utgöra (ibid.).

1.2 Problem

Privata enskilda markägare äger idag 49 % av den totala skogsmarken i Sverige (Riksskogstaxeringen 2020) vilket betyder att hur de sköter sina skogar har en betydande roll i ett hänsynsfullt skogsbruk. De stora skogsbolagen var tidiga med att certifiera sina innehav och allt fler inom det privata skogsbruket börjar även välja att certifiera sina fastigheter. I statistik från Skogsstyrelsen (2020b) kan det konstateras att endast 41% av mark ägt av enskilda skogsägare är certifierat idag, medan för resterande ägarkategorier uppgår certifieringsgraden till 87%. Samtidigt ökar kraven från industrierna att köpa certifierat virke och en framtida ökad efterfrågan kan antas (Sveaskog u.å.; Sydved 2017). För att möta denna efterfrågan kommer fler enskilda skogsägare att behöva certifiera sig.

Frågan är vad som kan göras för att fler privata skogsägare ska vilja certifiera sig? För att svara på denna fråga behövs en djupare förståelse för privata skogsägares attityder kopplade till certifiering. Vad är det som gör eller inte gör att en markägare certifierar sig?

1.3 Tidigare studier

Ett flertal undersökande studier har tidigare gjorts på ämnet som kan relateras till skogscertifiering med tillhörande attityder. Dessa är av intresse eftersom deras slutsatser kan användas i en eventuell jämförelse av utfallet i denna studie i diskussionsavsnittet. En vetenskaplig artikel beskriver exempelvis fenomenet i hur Sverige tillhör det mest certifierade

landet i Europa, men trots detta är endast var femte privatägd brukningsenhet i Sverige är certifierad (Lejon & Lidestav 2009). Artikeln utgörs av en kvantitativ enkätstudie och är rikstäckande. Författarna utreder de vanligaste bakomliggande faktorerna till varför den enskilde skogsägaren väljer att certifiera sig samt privatskogsägarens syn på nyttan och följderna i att vara certifierad. Däremot presenteras ingen djupare förståelse för de attityder som finns gentemot certifieringssystem eller de bakomliggande processerna till dessa.

Johansson (2018) beskriver i sitt examensarbete, utmaningarna med FSC-certifiering för små skogsägare. Arbetet utgjordes av en fallstudie med kompletterande intervjuer vilket medför en mer djupgående undersökning vilket är intressant. Intervjuerna genomfördes dels med representanter från certifieringsorganen och dels med representanter från skogsägarföreningarna. Inga intervjuer utfördes med enskilda skogsägare.

Ett kandidatarbete av (Dahlén 2014) utreder privata småskogsbrukares inställning till skogscertifiering. Ett annat kandidatarbete av (Karlsson 2014) utreder attityder till certifieringssystemen FSC och PEFC utifrån tre grupper; skogsägare, skogsentreprenörer och skogligt anställda vid skogsägarförening. Gemensamt för dessa arbeten var att de har en kvantitativ ansats och att studien utfördes i form av enkäter. Detta medför att de når ut till en större målgrupp med frågor av schematisk karaktär.

Ytterligare ett examensarbete av Ek (2004) har studerat liknande fenomen. Arbetet studerade bland annat privata skogsägare hemmahörande i Södra skogsägarnas förening och deras attityder till skogscertifiering. Arbetet utgörs av en enkätstudie utan djupgående frågor i ämnet.

Det som är gemensamt för de studier och undersökningar som har återfunnits i samband med litteraturgenomgången för denna studie är att de är minst tre år gamla. Detta medför att det är ytterst intressant att studera ämnet skogscertifieringssystem som instrument. Att ämnet inte studerats på ett antal år samt att det inte återfunnits några djupare, kvalitativa studier där den enskilda skogsägares attityder har studerats, kan således betraktas som en kunskapslucka. Detta är intressant dels för att ämnet skogscertifiering som verktyg för hållbar utveckling är väl omdebatterat, dels för att skogscertifieringssystem fortfarande är ett tämligen nytt system och därmed fortfarande utvecklas, omformas och omarbetas.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka och fastställa olika styrkor och svagheter med skogscertifieringar utifrån ett markägarperspektiv, samt identifiera deras olika attityder kopplade till certifieringssystemen.

Uppsatsen kommer att utgå från fyra frågeställningar:

- Vad finns det för *faktiska* fördelar och nackdelar med att vara certifierad utifrån en privat enskild skogsägare?
- Vad finns det för *upplevda* fördelar och nackdelar med att vara certifiering utifrån en privat enskild skogsägare?
- Vad finns det för attityder gentemot skogscertifiering?
- Vad grundar sig skogsägares attityder och inställning till skogscertifiering på?

1.5 Avgränsningar

I denna studie har begränsningen gjorts genom att endast undersöka privata enskilda markägare. Valet motiveras av att den privata ägargruppen äger absolut störst andel av den svenska skogen, men samtidigt har den lägsta certifieringsgraden vilket gör att denna grupp är intressant att studera när det kommer till attityder kopplade till certifiering. I hänsyn till de uppsatta frågeställningarna har inga ytterligare avgränsningar beaktats.

2 Teori

I detta kapitel beskrivs vilka teoretiska begrepp samt vilka teoretiska ramverk som används i denna studie för att kunna tolka och analysera resultatet.

2.1 Vad är en attityd?

Enligt Jagers et al. (2009) handlar attityder om vilken inställning som ligger till grund i en viss fråga, ett så kallat attitydobjekt. Attitydobjektet ska vara något som denne tänker på eller registrerar i sin omgivning och kan vara en konkret, en faktisk sak, eller ett mer abstrakt objekt. I många avseenden kan det vara intressant att studera attityder eftersom det kan ha en direkt koppling till vad människor väljer att göra och vilka beslut denne väljer fatta. En stark koppling mellan människors attityder och beteendemönster kan därmed ofta antas och detta samband är den främsta anledningen att beakta attityder (ibid.).

2.2 Trekomponentsmodellen

Trekomponentsmodellen kan härledas till tre beståndsdelar vilka syftar till den *kognitiva*, *affektiva* och *konativa delen* enligt Figur 1 (Evans et al. 2008). En attityd kan förklaras med att den härstammar i någon eller några av de tre komponenterna.

Figur 1. Egen utformning av trekomponentsmodellen (Evans et al.2008).

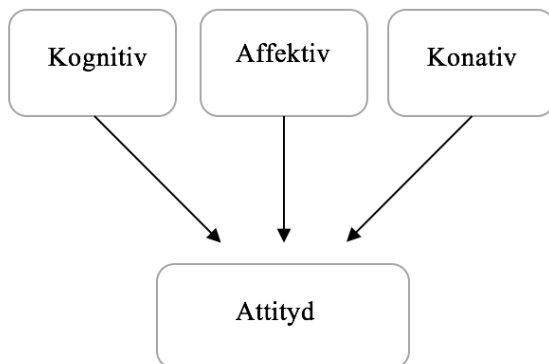
Evans et al. (2008) beskriver den *kognitiva* komponenten som individens kunskapsbank och förnimmelse om attitydobjektet. Personens kognitioner grundar sig i den erfarenhet personen har av objektet samt indirekta uppgifter som personen besitter genom andra källor. Denna kombination av kunskap genererar att personen upplever att ett specifikt handlingssätt i förhållande till attitydobjektet leder till ett särskilt utfall. Om personen till exempel upplever förmåner gentemot attitydobjektet är sannolikheten stor att den har en positiv inställning till objektet i fråga. Det kan förslagsvis gälla åsikter och uppfattningar om ett fordons bränsleförbrukning eller tillförlitlighet. Uppfattningarna behöver inte vara sanna i enlighet med produktförteckningen, men de reflekterar likväl den enskilda individens uppfattning av verkligheten.

Den *affektiva* delen redogör för personens värderingar och känslomässiga uppfattning för objektet, som kan vara negativ eller positiv (Evans et al. 2008). Det känslomässiga tillstånd

som personen befann sig i vid introduktionen av attitydsobjektet, kan påverka personens uppfattning vid ett senare tillfälle. Detta kan således innebära att personens inställning inte behöver grunda sig direkt i objektet, utan det sinnestillstånd som personen befann sig i vid en tidigare upplevelse. När komponenterna i modellen beskrivs i olika kontexter illustreras ofta attitydfenomenet gentemot rökning. Den affektiva komponenten kan exemplifieras genom att en person har en negativ inställning mot rökare eftersom denne tycker illa om röklukt.

Till sist beskriver den *konativa* delen, beteendekomponenten, de beteenden som kan kopplas till attitydobjektet; komponenten syftar till sannolikheten att individen kommer att uppträda på ett visst sätt i förhållande till objektet (Evans et al. 2008). Komponenterna inkluderar av förbindelser, åtgärder och intentioner som kan betraktas som beteendemässiga vilka personen erhåller gentemot attitydobjektet. Utifrån detta kan en bedömning över individens förväntade åtaganden emot attitydobjektet verkställas. En negativ inställning för objektet kan till exempel innebära att personen avstår från att nyttja objektet. Den beteendemässiga komponenten kan även tydliggöras med ett exempel om attityder rörande rökning; om en person tillhör en grupp som inte röker kan det medföra att personen i fråga tar avstånd från grupper som utgörs av rökare.

Teorin om attityder samt trekomponentsmodellen har valts som teoretiskt ramverk för studien. Modellen ska ligga till grund för analysen av skogsägarnas attityder i delkapitel 5.5. Skogsägarnas uttalade inställningar och attityder ska sammankopplas med trekomponentsmodellens processer för att förstå vad som föreligger en attityd, samt hur dessa påverkar hur skogsägaren agerar. De processer som ligger till grund för en attityd illustreras i Figur 2.

Figur 2. Egen utformning av bakomliggande processer till en viss attityd.

3 Metod

I detta kapitel presenteras vilken metod som valts för att besvara syftet för studien, hur data har analyserats och bearbetats samt hur den valda metoden kvalitetssäkrats.

3.1 Val av metodstrategi

Valet av undersökningsmetod beror på om det är en kvantitativ eller kvalitativ undersökning som ska bedrivas. I detta fall valdes en kvalitativ ansats då denna studie syftar till att skapa en djupare och större förståelse för fenomenet, vilket gör att en kvalitativ ansats var en bra utgångspunkt (Holme & Solvang 1997). Samma författare talar även om värdet i att göra en kvalitativ undersökning då studien inriktar sig på att få en förståelse för de processer som driver fenomenet, samt när det kommer till att förstå ett sammanhang och kunna göra tolkningar. Den kvalitativa forskningsmetoden har dessutom en stor fördel när syftet är att förstå totalsituationen och en större helhetsbild. Den negativa sidan med kvalitativ undersökning är dock att det inte går att säga något om hur väl frågeställningen och resultatet säger något om alla markägare, vilket gör att resultatet inte är generaliserbart (ibid.). Då denna studie syftar på att förstå de processer som föregår en attityd ansågs dock den kvalitativa ansatsen som det mest lämpade valet.

3.2 Forskningsmetod

För att svara på forskningsfrågorna för studien gjordes ett antal intervjuer. Intervjuer genomfördes både med experter inom området skogscertifiering, samt med enskilda skogsägare. Detta för att skapa en större förståelse för de fördelar och nackdelar som finns med att vara certifierad, samt för att kunna se samband. Intervjuer med specialister utfördes för att kunna sätta skogsägarnas svar i en kontext och för att en jämförelse skulle kunna göras mellan de faktiska fördelarna och nackdelarna med de upplevda.

Eftersom avståndet till de olika personerna som intervjuades var långt, skedde intervjuerna digitalt framför allt via Zoom eller teams, men även någon enstaka intervju genomfördes via telefon. Zoom eller teams prioriterades före telefon för att även icke verbala uttryck såsom mimik och kroppsspråk skulle kunna beaktas (Ahrne & Svensson 2011). För att kvalitetssäkra intervjun, samt för att lättare kunna citera personerna ordagrant, spelades samtalen in.

3.2.1 Urval

Vid urval av medverkande i en kvalitativ undersökning finns inga konkreta regler för hur urvalet ska ske. Det är dock ytterst viktigt att fundera över vilka personer som väljs för studien för att resultatet ska vara trovärdigt (Jacobsen 2002). Urvalet av specialister valdes enligt ett målstyrt urval genom att välja en person från skogsägarföreningarna Norra skog, Mellanskog samt Södra skogsägarna som var kunnig inom området skogscertifiering.

Urvalet av markägare skedde enligt ett bekvämlighetsurval för att lättare hitta personer att intervjua. Metoden går ut på att välja objekt av bekvämlighet och som ligger närmast till hand, vilket är fördelaktigt då det är lättare att hitta deltagare samt att det är tidseffektivt. Detta utfördes genom att fråga personer vi kände till var skogsägare, samt genom att lägga ut en förfrågan i facebookgruppen ”Självverksamma skogsägare”. Totalt genomfördes 11 intervjuer med privata enskilda markägare utspridda över landet där sex av dessa var certifierade och där fem inte var certifierade. Målet var att intervjua totalt 12 stycken markägare, men vi lyckades inte hitta en till ocertifierad inom den givna tidsramen. De intervjuade experterna kan ses i

Tabell 1 och de intervjuade markägarna kan ses i tabell 2. Både enskilda markägare samt experter fick vara anonyma i studien.

Tabell 1. De experter från varje skogsägarförening som har intervjuats

Skogsägarförening	Yrkestitel	Intervjudatum	Sammanställning skickad	Godkänd
Norra Skog	Naturvårdsspecialist	2021-03-26	2021-04-01	2021-04-15
Mellanskog	Miljösamordnare	2021-03-25	2021-03-30	2021-04-05
Mellanskog	Kommunikationschef	2021-03-25	2021-03-30	2021-04-05
Södra Skogsägarna	Skoglig specialist, certifiering och hållbarhet	2021-03-31	2021-04-01	2021-04-05

Tabell 1 beskriver de experter som intervjuats, vilken skogsägarförening de jobbar på, yrkestitel, datum för intervju, när transkriberingen skickats till respondenten för validering samt vilket datum som transkriberingen godkändes.

Tabell 2. Intervjuade skogsägare sorterad efter om de är certifierad eller inte, samt tidpunkt för intervjun

Skogsägare	Certifierad (Ja/Nej)	Län	Storlek (Ha)	Intervjudatum	Sammanställning skickad	Godkänd
1	Ja	Jönköping	260	2021-03-19	2021-03-19	2021-03-24
2	Ja	Skåne	22	2021-03-22	2021-03-22	2021-03-22
3	Ja	Dalarna	50	2021-03-23	2021-03-23	2021-03-24
4	Ja	Jönköping	118	2021-03-23	2021-03-24	2021-03-24
5	Ja	Värmland/Dalarna	1000	2021-03-24	2021-03-25	2021-03-26
6	Ja	Västerbotten	180	2021-03-24	2021-03-25	2021-03-29
7	Nej	Norrbottnen	60	2021-03-17	2021-03-17	2021-03-17
8	Nej	Västmanland/Dalarna	1320	2021-03-19	2021-03-21	2021-03-21
9	Nej	Västra Götaland	60	2021-03-22	2021-03-22	2021-03-23
10	Nej	Värmland	70	2021-03-22	2021-03-22	2021-03-23
11	Nej	Jönköping	14	2021-03-24	2021-03-25	2021-03-26

Tabell 2 beskriver de skogsägare som intervjuats för denna studie. Om de är certifierade eller inte, vilket län fastigheten ligger i, storlek på fastigheten, datum för intervjun, datum då transkriberingen skickades till respektive respondent för validering samt datum då transkriberingen godkändes.

3.2.2 Intervjuernas struktur

Intervjuerna genomfördes enligt en semistrukturerad karaktär. Kvale & Brinkmann (2009) beskriver semistrukturen som en intervju med fokus på ett antal teman med ett antal frågor. Det innebär att den varken är ett öppet vardagssamtal eller ett slutet frågeformulär utan nånting däremellan. Detta gav studien ett bedömningsunderlag där svaren från de olika deltagarna kunde ställas emot varandra och jämföras. Samtidigt gav det en möjlighet att gå utanför manus och där intervjun till viss del formades utifrån kandidatens svar för att fånga upp ämnen som var intressanta för syftet (ibid.).

Samma karaktär på intervjufrågor användes vid intervjun med specialister som vid intervjun med markägare, dock något korrigerat för att anstå respektive målgrupp. Detta tillvägagångssätt valdes för att enkelt kunna jämföra resultaten mellan respektive målgrupp samt för att urskilja skillnad mellan *faktiska* fördelar och nackdelar med att vara certifierad med *upplevda* fördelar och nackdelar. Intervjufrågorna ställdes på ett sådant sätt att de valda forskningsfrågorna kunde besvaras och tolkas utifrån den analysmodell som ligger till grund för studien.

De enskilda skogsägarna som deltog i intervjustudien fick inte tillgång till intervjufrågorna innan intervjutillfället. Detta för att undvika att deras åsikter rörande skogscertifieringssystem skulle influeras av intervjufrågornas karaktär. Experterna fick frågorna innan intervjun för att de skulle kunna förbereda sig på ett bra sätt och då deras attityder inte ska tolkas i studien och medför därför ingen osäkerhet för studiens syfte. Frågor till markägare och specialister finns i Bilaga 1 och 2.

3.3 Etiska aspekter

Vid intervjuer är det viktigt att den etiska aspekten tas i beaktning eftersom människor är involverade i studien. Detta är av särskilt stor vikt på grund av såväl den nya lagstiftningen 2018 om behandling av personuppgifter (SFS 2018:218) som tradition kring forskningsetik.

Kvale & Brinkmann (2009) talar om fyra etiska riktlinjer att följa vid intervjustudier. Dessa är viktiga att ta i beaktning och användas som en ram vid kvalitativa forskningsintervjuer. Det handlar om vikten av ett informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser samt forskarens roll i arbetet. Vad var och en av dessa riktlinjer står för, förklaras ytterligare nedan.

Informerat samtycke:

De deltagande i studien ska noga informeras om vilka vi som bedriver studien är och vad som är det huvudsakliga syftet. De deltagande ska även veta att medverkan är ytterst frivillig och att de när som helst under processens gång kan dra in sin medverkan.

Konfidentialitet:

Konfidentialitet handlar om att privata data om deltagarna inte avslöjas och att identitet i största möjliga mån hålls anonym. Om detta inte kan garanteras är det av största vikt att informera deltagaren om detta så denne kan dra in sin medverkan om så önskas.

Konsekvenser:

Det är även viktigt att ta med potentiella konsekvenser för de deltagande i beaktning vid studier med människor. Dessa potentiella konsekvenser ska identifieras, beaktas och minimeras så mycket det är möjligt. För att kunna arbeta handlingskraftigt mot dessa potentiella etiska överträdelser är det viktigt att vara väl påläst på undersökningsområdet.

Forskarens roll:

Forskaren har en väsentlig roll i det etiska hållbarhetsarbetet samt för kunskapens kvalitet. Att forskaren har en moralisk integritet är av stor vikt och innebär inte endast att ha en kunskap inom etik, utan även att intervjuaren tar ett moraliskt ansvarstagande i forskningsarbetet och visar på känslighet, hederlighet, rättrådighet och engagemang i moraliska frågor. Forskarens roll handlar även om att uppnå en hög vetenskaplig kvalitet genom att säkerställa att resultaten är korrekta och representativa för området som har studerats. Att hålla en professionell distans till de deltagande är viktigt för att inte riskera att påverkas av personerna och skapa onödig bias och för att undersökningen av fenomenet ska vara opartiskt.

Samtliga riktlinjer togs självklart i beaktning i denna studie. De tillfrågade personerna fick innan intervjuens start noga information om vilka vi var, vilka våra avsikter var med studien, att studien skulle publiceras på Epsilon samt att de intervjuade personerna kunde dra in sin medverkan när som helst under processens gång. En tydlig återkoppling gjordes även till varje intervjuad person där de hade möjlighet att läsa igenom det framtagna materialet. De intervjuade markägaren fick vara anonyma i studien för att upprätthålla en hög konfidentialitet. Även specialisterna fick vara anonyma, men titlar på respektive expert samt en förklaring för

hur de i sitt arbetsliv har jobbat med certifiering presenterades för att skapa en hög reliabilitet. Ett dokument med ytterligare information kring detta skickades även ut till varje deltagare att läsa igenom innan påbörjad intervju.

3.4 Bearbetning och analys av data

Vid bearbetning av kvalitativa data handlar processen mycket om att kunna växla mellan det inre och yttre perspektivet. Dels genom att förstå fenomenet, dels genom att kunna förklara det med det teoretiska ramverk som satts upp för studien (Holme & Solvang 1997). För att kunna göra detta behöver insamlat data noga bearbetas och analyseras.

Intervjuns upplägg utgjordes av att den ena författaren ställde frågorna och förde dialogen med intervjudeltagaren, medan den andra antecknade i ett färdigt formulär i Word för att underlätta efterarbetet. Därefter granskades det inspelade materialet omgående efter intervjun tillsammans för eventuell komplettering och omformulering. Detta för att skapa en större helhetsbild av insamlat data.

3.4.1 Tematisk analys

För bearbetning av insamlat data gjordes en tematisk analys. Fördelen med tematisk analys menar Braun & Clarke (2006) är att den inte kräver lika mycket teknologiska och teoretiska kunskaper. Samtidigt är denna metod betydligt mer flexibel och medför en större teoretisk frihet. Analysmetoden ger även en djup grund och förståelse för resultatet och är därför en bra metod att använda vid analys av transkriberade intervjuer. Den teoretiska friheten är det som framför allt även skiljer denna analysmetod mot andra och det främsta argumentet för varför denna metod används i studien. Detta eftersom kvalitativ datainsamling ser väldigt olika ut och samtidigt är komplexa. I och med detta är den teoretiska friheten att föredra. Braun & Clarke (2006) påpekar även att denna metod bör vara grundläggande vid analys av kvalitativt data.

Den tematiska modellen handlar om att identifiera, analysera och hitta mönster i insamlat data som därefter kan delas in i olika teman (Braun & Clarke 2006). Modellen kan delas upp i ett antal steg. Den ska dock inte ses som en statisk modell utan en process där utövaren konstant arbetar fram och tillbaka mellan stegen. Modellen och tillvägagångssättet presenterad av samma författare beskrivs nedan.

Först och främst handlar det om att bekanta sig med insamlat data. Detta utfördes genom att läsa igenom transkriptet flertalet gånger och försöka hitta mönster i texten. Nästa steg handlar om att koda material som kan vara av intresse för studien. Detta gjordes genom att koordinera materialet med hjälp av olika färgteman där varje färg stod för en kod. Dessa koder låg därefter till grund för att identifiera mönster och de väsentliga teman som kan komma att vara till nytta för resultatet. För att finna tydliga teman samlades de olika färgkodningarna i ett dokument och kategoriserades. Temana granskades därefter en gång och eventuell korrigering gjordes för att därefter sätta namn på varje tema. Syfte och frågeställningar låg till grund för de slutgiltiga temana för att säkerställa dess relevans. Det sista steget handlar om att genom dessa teman skapa en övertygande och kvalitetssäker studie. Detta utfördes genom att säkerställa att de slutgiltiga temana överensstämde med frågeställningarna, samt med den teori som satts upp för studien (Braun & Clarke 2006).

Vid analysen av insamlat data användes primärt en deduktiv ansats vilket betyder att analysen utgår från det teoretiska ramverk som satts upp för studien för att komma fram till en förklaring

för de attityder som iakttagits. Arbetet har även till viss del utförts induktivt vilket medför att forskaren kan tolka data fritt utifrån frågeställningarna (Braun & Clarke 2006).

3.5 Kvalitetssäkring

I kvalitativ forskning har reliabilitet, alltså att den data som insamlats är tillförlitlig, inte en sådan central roll då syftet i första hand handlar om att få en bredare förståelse för fenomenet och de processer som påverkar (Holme & Solvang 1997). Krav på valid information är dessutom mycket mindre än vid kvantitativa undersökningar då närheten till det som studeras är mycket större. Istället menar författarna att det är viktigt att låta de medverkande parterna själv vara med och kontrollera sitt medverkande i processen. Detta gjordes genom att ta hänsyn till de etiska aspekterna som tidigare nämnts, samt att deltagarna tilläts kontrollera materialet genom att läsa igenom sammanfattningar från intervjun och lägga till eller ändra i händelse av att något uppfattades felaktigt. Detta tillvägagångssätt skapar en högre tillförlitlighet till insamlat data och en djupare förståelse för fenomenet i fråga.

Reliabilitet och validitet är dock viktigt att ha i åtanke vid utskrift av muntligt samtal till skriven text. Utskriften av en intervju blir en fråga av tolkning i många sammanhang. Viktigt är därför att ha bra kvalitet på inspelningen för att inget ska kunna misstolkas (Kvale & Brinkmann 2009). En viktig sak som ökar reliabiliteten i denna studie är, som nämnts ovan, att varje intervjuad person fick transkriptet skickat till sig efter intervjuerna för att säkerställa att inget misstolkats vid transkribering. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) kan däremot validitet ofta vara betydligt svårare och mer komplicerat att säkerställa än reliabilitet. Validitet handlar hur väl en viss metod mäter det som studien syftar på. En utskrift kan göras på flera olika sätt. Det kan vara svårt, om inte omöjligt, att svara på vilket som är den korrekta valida utskriften då det är omöjligt att göra en exakt kopia av något muntligt till skriftligt. Istället är det av väsentlighet att fundera över hur en utskrift ser ut som lämpar sig för studiens syfte. För att uppnå detta byggdes intervjuformuläret upp på ett sådant sätt att de säkerställde att syfte och frågeställningar besvarades under intervjun.

En pilotstudie genomfördes av intervjuguiden för skogsägarna innan själva studien för att säkra att frågorna ställdes på ett förståeligt sätt och att ingenting kunde misstolkas. Detta var även bra för att säkerställa att vi kan svara på de frågeställningar som studien syftas på med hjälp av det valda teoretiska ramverket. Pilotstudien utfördes i två omgångar med två deltagare i varje. Deltagarna utgjordes av skogliga studenter med viss vetskap i ämnet vilket medförde att dessa kunde framföra rimlig kritik. Efter den första omgången pilotstudier korrigerades frågorna och därefter utfördes ytterligare en omgång för att säkerställa frågornas beskaffenhet. En liknande pilotstudie gjordes även för intervjuguiden för specialisterna. En skogsutbildad person fick svara på frågorna och därefter reviderades de något.

4 Empirisk bakgrund

Föreliggande kapitel kommer att ge en djupare bakgrund till studien. Kapitlet kommer att ge en teknisk förståelse för certifiering och särskilt de två vanligaste skogscertifieringssystemen, FSC samt PEFC.

4.1 Certifiering

Skogscertifiering är en frivillig förbindelse som kan tillämpas av skogsföretag och enskilda skogsägare, vilket beskrivs i skogsskötselseriens avsnitt för naturhänsyn (Weslien & Widenfalk 2014). Standard enligt certifieringssystemen FSC och PEFC syftar till att erbjuda en mer utbredd naturvård och hänsyn än lagen yrkar på. Ett exempel på sådan hänsyn är upprättandet av högstubbar i samband med en avverkning. De frivilliga åtaganden främjas av en marknad där konsumenter kan göra mer medvetna val genom att köpa skogsprodukter producerade med mer miljöhänsyn. Konsumenterna kan således influera det svenska skogsbruket genom sina konsumentval (ibid.).

Att som skogsägare vara certifierad innebär att skogsbruket och framtida åtgärder acklimatiseras enligt certifieringssystemets regler och standarder (Skogsstyrelsen 2020a). Det berör vilken miljöhänsyn som tillämpas, hur skogsbruket utövas samt arbetsvillkor inom skogsbruket. Förutsättningen för att som skogsägare bli certifierad är att anta certifieringskraven, både enligt den sociala standarden och miljöstandarderna. Genom att vara certifierad kan skogsägaren möta de krav som framförallt slutkunder ställer på skogsprodukter och därigenom vinner garanti i form av trovärdighet hos sina kunder. En annan utdelning för den certifierade skogsägaren är den premie som tillkommer vid försäljning av certifierat virke (ibid.).

4.1.1 FSC

FSC är en medlemsorganisation som verkar på en internationell nivå (FSC u.å.b). Organisationen är helt oberoende och arbetar för ett miljömedvetet, ekonomiskt bärkraftigt samt socialt ansvarsfullt nyttjande av världens skogar. Skogsföretag som är certifierade enligt FSC arbetar med dessa verksamhetsområden genom att följa FSC:s uppsatta standarder för spårbarhet och skogsbruk. Genom att vara certifierad enligt FSC kan de certifierade skogsföretagen märka sina skogsprodukter med FSC:s logotyp vilket underlättar för konsumenter som vill handla med skogsprodukter producerade enligt FSC:s standarder.

De regler som ligger till grund för FSC:s standarder är både lokala och nationella lagar och förordningar, men även internationella överenskommelser (FSC u.å.b). De särskilda bestämmelser enligt FSC som berör certifierade skogsbrukare är hänsynsregler för att skydda bland annat; markens produktionsförmåga, goda arbetsförhållanden, ursprungsbefolkningens lika rättigheter samt hotade arter. Reglerna formuleras i samverkan av företrädare från näringslivet samt miljö- och sociala organisationer.

Utöver dessa särskilda bestämmelser finns det 10 globala principer och kriterier FSC-certifierade måste följa för att fortsatt vara certifierade (FSC u.å.b). I och med att skötseln av världens skogar skiljer sig, där regnskog och boreal skog till exempel sköts på olika sätt, utförs lokala anpassningar av dessa principer.

De 10 principerna är:

1. Lagefterlevnad. Den certifierade skogsägaren ska följa alla lagar, förordningar, konventioner samt internationella överenskommelser och avtal.
2. Arbetarrättigheter och arbetsvillkor. Den certifierade skogsägaren ska verka för att upprätthålla ekonomisk samt social tillfredsställelse för den eller de som arbetar på skogsbruksfastigheten. Vid behov är den certifierade även skyldig att förbättra dessa förhållanden.
3. Urfolks rättigheter. Den certifierade skogsägaren ansvarar för att likställa och bibehålla ursprungsbefolknings lagliga samt erkända rättighet att nyttja, äga och sköta tillgångar och landområden som kan komma att påverkas av skogsbruket.
4. Relationer på samhällsnivå. Lokalsamhällets ekonomiska och sociala välbefinnande ska förbättras eller minst bibehållas, i och med certifieringshavarens brukande av skogsfastigheten.
5. Utbyte av skogen. Skogsägaren ska ta hänsyn till samt förvalta skogsfastighetens alla nyttor. Detta genom att förbättra eller minst upprätthålla miljöfördelarna, de sociala fördelarna samt den långsiktiga ekonomiska hållbarheten.
6. Miljövärden och miljöpåverkan. Skogsägaren är skyldig att bevara, bibehålla samt, vid behov, återställa fastighetens miljövärden och ekosystemtjänster. Certifikatsinnehavaren ska även minska samt undvika negativ påverkan. Även åtgärda negativ påverkan vid behov.
7. Planering. Certifikatsinnehavaren är skyldig att upprätta en skogsbruksplan i enlighet med fastighetens skötselintensitet, storlek samt risk. Brukningsåtgärderna ska även planeras i enlighet med mål och policys. Planen ska kontinuerligt följas upp och utvärderas. Dokumentationen ska vara tillräcklig i hänsyn till rutin- och planeringsdokumentation för att bringa information till eventuella intressenter och personal. Skötselplanen ska på detta sätt bidra till en förbättrad skötsel och verka som underlag för beslut vid åtgärd.
8. Uppföljning och utvärdering. För att skötselplanen ska kunna bidra till en förbättrad skötsel på fastigheten är det viktigt att kontinuerligt följa upp utvärdera uppfyllelsen av de uppsatta målen för fastigheten samt hur dessa påverkar skogsstillståndet.
9. Höja bevarandevärden. Skogsägaren är förpliktigad att stärka och/eller minst bevara höga bevarandevärden, HCV (High Conservation Values), på fastigheten. Detta genom att tillämpa försiktighetsprincipen.
10. Genomförande av brukningsåtgärder. Alla brukningsåtgärder som utförs på skogsfastigheten, av certifieringsinnehavaren eller på uppdrag av denne, ska utföras i enlighet med FSC:s kriterier och standarder samt de sociala, miljömässiga och ekonomiska policys som föreligger skogsägaren.

4.1.2 PEFC

PEFC:s organisation beskriver hur Svenska ingår i den internationella PEFC-unionen vilka arbetar med oberoende tredjepartscertifiering som syftar till att gagna ett hållbart skogsbruk ur en ekonomisk, miljömässig samt social agenda (PEFC 2021b). Skogen som en förnybar resurs

verkar som ett verktyg för PEFC att uppnå FN:s uppsatta globala hållbarhetsmål för Agenda 2030. Svenska PEFC är utformat enligt oberoende kontroll och granskningen av kraven sker genom en tredjepartscertifiering. Granskningen utförs av certifieringsorganisationer genom oberoende revisioner, dessa sker med regelbunden frekvens. För att dessa certifieringsorgan ska kunna utföra granskning krävs att de är godkända enligt det obundna ackrediteringsorganet Swedac (Swedish Board for Technical Accreditation) vilket är ett ämbetsverks som på regeringens vägnar utråder ackreditering, fullmaktighet, inom Sverige. Swedac är ackrediterade mot den globalt etablerade ISO-standarden samt genom avtal med *European cooperation for Accreditation* (EA) samt *International Accreditation Forum* (IAF).

Det redogörs även att utöver skogscertifiering utgörs svenska PEFC även av spårbarhetscertifiering samt entreprenörcertifiering: PEFC:s skogscertifiering syftar till att certifiera skogsbruk för att gynna kulturella och etiska skogsvärden, utöver tidigare nämnda värden (PEFC 2021b). PEFC:s spårbarhetscertifiering utförs av företag och detta i överensstämmelse med PEFC:s gemensamma, internationella standarder vilken, delas av PEFC:s medlemmar. PEFC:s Entreprenörsstandard verkar för att ett antal baskrav efterlevs enligt PEFC:s skogstandard, dessa baskrav inkluderas bland annat av avfallshantering i samband med skogsbruket, hur rutiner kring nödsituationer verkställs och nödvändig kompetensnivå för arbetet.

Certifiering enligt PEFC kan ske enligt gruppcertifiering, där entreprenörer, små enskilda skogsägare och virkesorganisationer är certifierade genom ett paraplyorgan, vilket framgår på PEFC:s hemsida (PEFC 2021b). En skogsägarförening kan till exempel verka som ett certifieringsparaply. Stora aktörer däremot, liksom ett skogsbolag, är ofta direktcertifierade mot PEFC.

PEFC:s organisation redogör för ett avsnitt av systemets standard (PEFC 2021c). Svenska PEFC-standarden är ett system som redogör för entreprenörer, det svenska virkesflödet samt PEFC-certifiering och består av sex avsnitt, vilka kan liknas med FSC:s tio kriterier. De sex dokumenten presenteras nedan.

PEFC 001:4 Svenska PEFC:s certifieringssystem är det första avsnittet och är ett dokument som redogör förutsättningarna för att svenska PEFC-certifieringen vilket hänvisar hur det fungerar rent praktiskt att vara certifierad, vem som kan bli certifierad och vad för krav som erhålls.

PEFC SWE 002:4 Svenska PEFC:s Skogsstandard är ett dokument som beskriver de krav som inom skogsbruket ska vara uppfyllt. Standarden för kraven består av tre ben vilka avser *Miljöstandard*, *Skogsskötselstandard* samt *Social standard*.

PEFC SWE 003:4 Svenska PEFC:s entreprenörsstandard är det tredje dokumentet och innehåller de krav som entreprenörer är skyldiga att efterfölja i och med arbete på certifierad skogsfastighet.

PEFC SWE 004:4 Svenska PEFC:s krav för direktcertifiering och certifiering i grupp inkluderar organiseringskrav vid gruppcertifiering samt direktcertifiering för avverkningsgrupper, entreprenörer och skogsägare.

PEFC SWE 005:4 Svenska PEFC:s krav för certifieringsorganisationer avser det femte dokumentet och redogör för de villkor som certifieringsorganisationerna förväntas följa. Detta

syftar till de uppföljande certifieringsrevisioner som utförs i ändamål med att utfärda PEFC-certifikat.

PEFC SWE 006 Notifiering av certifieringsorganisationer är det sjätte och sista dokumentet och verkar som vägledning vid notifikation av certifieringsorganisationer.

4.1.3 Direkt-, grupp och dubbelcertifiering

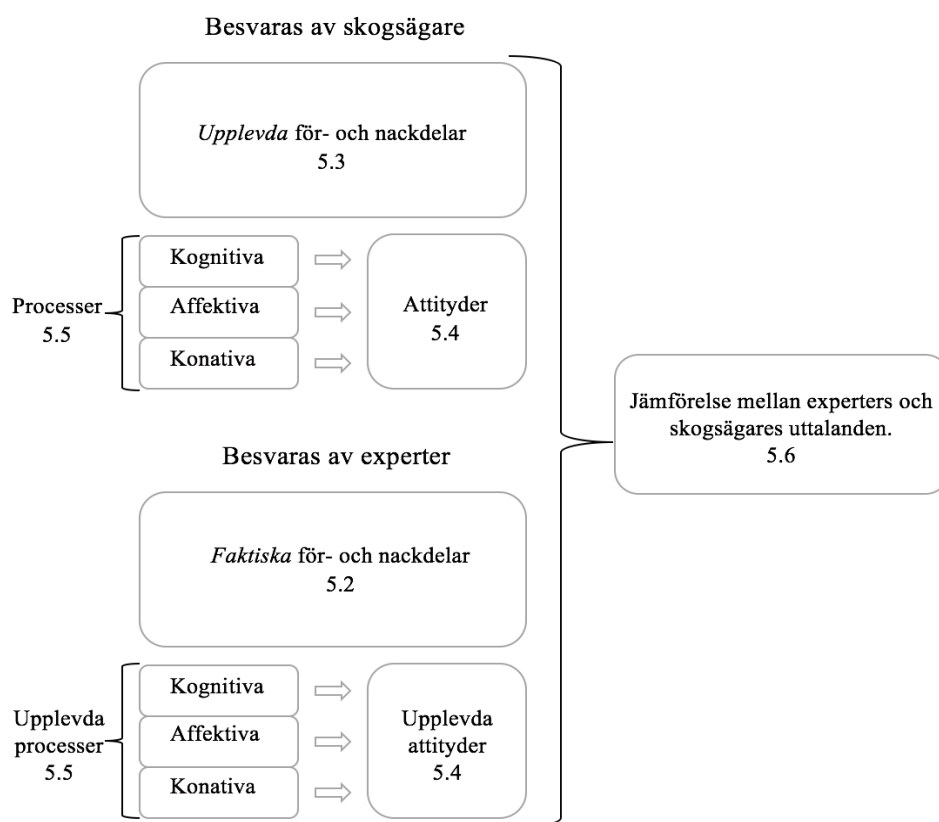
En skogsägare kan välja att vara dubbelcertifierad vilket innebär att skogsägaren är certifierad mot både FSC och PEFC (Skogskunskap 2020). För att vara direktcertifierad måste certifiering godkännas av ett företag som är godkänd av ASI, Accreditation Service International (FSC u.å.c). För mindre skogsägare kan dock gruppcertifiering vara ett enklare sätt att vara certifierad. Gruppcertifiering erbjuds av olika paraplyorganisationer vilket gör att mycket av det administrativa arbetet förflyttas från den enskilda skogsägaren till den organisation som tillhandahåller gruppcertifieringen. Paraplyorganisationen gör även interna revisioner på fastigheterna för att se till att kraven för certifieringen följs (PEFC 2021d).

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultatet för studien samt analys av resultatet. Resultatet har strukturerats genom de teman som framkommit under intervjun samt enligt de forskningsfrågor som satts upp för studien.

5.1 Disposition av resultat

I Figur 3 beskrivs dispositionen för resultatet av intervjustudien. Den förklarar hur resultatet är presenterat och vad som besvaras av skogsägare respektive experter. Respektive del genomgås av fördelar och nackdelar för att sedan presentera attityderna gentemot certifiering samt de bakomliggande processerna. Slutligen jämförs experternas och skogsägarnas uttalanden och samband undersöks.

Figur 3. Disposition av resultat.

5.2 Faktiska fördelar och nackdelar med att vara certifierad

Frågeställningen om faktiska fördelar och nackdelar besvarades i denna studie av experter från respektive skogsägareförening.

5.2.1 Faktiska fördelar

Representanten från Södra skogsägarna beskrev hur certifieringen gynnar Södra skogsägarna som organisation eftersom de får ett större tillträde till marknaden. Detta förklarades sedan gynna skogsägaren där denna kan utföra en trygg arealavsättning till ett bra pris, vilket innebär

att avsättningen uppvägs med ekonomisk kompensation. För Södra skogsägarna innebär detta att de genom sina skogsägare kan erbjuda marknaden certifierade produkter. Den enskilde skogsägaren får således ta del av vinsten som certifieringen medför, vilket förklarades som en fördel. En fördel beskrevs även vara att skogsägaren i fråga kan visa på att de tar ett större ansvar i sitt skogsbrukande än det lagen yrkar på genom att vara certifierade. Certifieringen kan verka som ett kvitto som medför ett enklare sätt att tolka vad som faktiskt utförs utöver lagens minimikrav. Det föreligger även en trygghet i att entreprenörerna som utför åtgärderna gör ett gott arbete i enlighet med certifieringens standarder, menade experten.

Experterna som representerar Mellanskog menade att den främsta fördelen för de enskilda skogsägarna är premien och att denna kan verka som en betalning för den miljönnytta som den enskilde skogsägaren utför. De underströk samtidigt att de inte har någon uppfattning i huruvida premien är lagom eller inte.

En fördel som även presenterades av representanterna från Mellanskog är den "kvittens" den enskilde skogsägaren får på att denne bedriver ett hållbart skogsbruk, samt tar ett ansvar gentemot skogssektorn genom att vara certifierad. De beskrev hur den enskilde skogsägaren kan bedriva god skötsel oavsett certifierad eller ocertifierad. Däremot är det som ocertifierad endast de egna orden som påvisar god skötsel, medan det som certifierad finns ett oberoende organ som kan intyga att god skötsel utförs.

Sedan upplever jag också att det finns en stolthet hos våra medlemmar att man är certifierad. Att man har ett kvitto på att man gör lite extra och att man bedriver ett hållbart skogsbruk (expert, Mellanskog).

Specialisten som representerade Norra Skog beskrev att det var svårt att formulera fördelarna, men menade ändå att det finns en konkret fördel som är uppenbar; den certifierade skogsägaren får ett "kvitto" på att du som skogsägare bedriver ett aktivt samt hållbart skogsbruk vilket idag är en enastående samhällsnytta. Det föreligger även en trygghet i att den enskilde skogsägaren vet att de entreprenörer som arbetar på din fastighet kommer att utföra ett bra arbete med god hänsyn enligt certifieringens standarder. Expertens beskrev vidare hur uppfattningen kring huruvida premien kan räknas som en fördel i sammanhanget är något delad.

Jag är kluven kring premien. Man bör vara ärlig med att PEFC innebär vissa ekonomiska nackdelar, dock inte jättestora, som föreligger i kraven att du ska sätta av 5 % av din produktiva areal – Det är alltså 5 % som du inte får bruka genom ekonomisk vinning (expert, Norra Skog).

Däremot menade experten samtidigt att premien kan vara ett incitament för att vara certifierad, alltså att avsättningarna kan vägas upp av premien.

5.2.2 Faktiska nackdelar

Expertsidans representant från Södra skogsägarna menade att detaljgraden i standarden kan vara en nackdel med certifieringssystemen. Speciellt mindre markägare upplever troligen att standarderna inkluderas av mycket detaljer, samt att alla delkomponenter är svårbegripliga.

Det kan nog vara utmaningen eller en nackdel – att man har gjort nätet för finmaskigt, åtminstone när man tänker ur en mindre skogsägars perspektiv (expert, Södra Skogsägarna). Mellanskogs specialister uttryckte att förbindelsen som till exempel syftar till att gynna lövtillväxten skulle kunna betraktas som en nackdel där den enskilde skogsägaren till viss del blir reglerad. Som aktiv, certifierad skogsägare ska du utföra din röjning och gallring enligt planens föreskrifter vilket medför en viss bundenhet. Experterna beskrev hur du som certifierad skogsägare är skyldig att gagna de tre grundpelarna inom certifieringen standarder vilka syftar till sociala, ekonomiska och

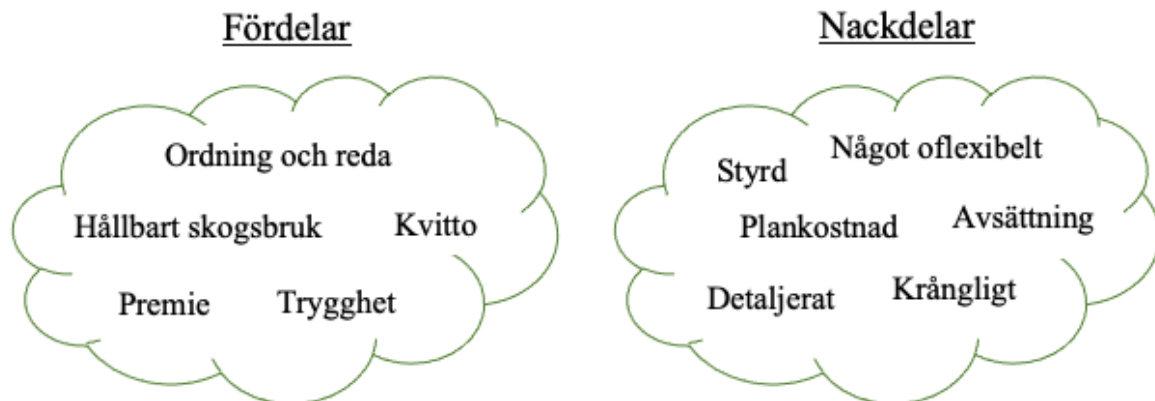
miljömässiga värden. Att bedriva ett aktivt skogsbruk är en grundförutsättning för att tillfredsställa de ekonomiska värdena, medan att till exempel avhållas rätten att avverka en nyckelbiotop gynnar de miljömässiga värdena.

Just ämnet som berör nyckelbiotoper skapar viss frustration, menade experterna. Som certifierad skogsägare är det inte tillåtet att avverka en nyckelbiotop, vilket är ytterligare en begränsande part i systemet. De diskuterade även att certifieringssystemen inte alltid är helt flexibla i hänsyn till att en skogsägarförening som paraplyorgan är låsta i vissa situationer, liksom ovan beskrivna. Det finns röster som uttrycker att ett mer flexibelt system för det nordiska skogsbruket bör utformas.

De beskrev även att det för den mer självverksamme skogsägaren kan det vara något komplicerat att vara införstådd i detaljkraven som standarden kräver rörande andelar löv, stamantal samt kantzoner, vilket skulle kunna betraktas som en nackdel. Experterna diskuterade även kring att det som en enskild, mindre skogsägare kanske inte är ekonomiskt motiverat att införskaffa en skogsbruksplan i enlighet med certifieringen, eftersom det kan gå mellan 5-10 år mellan avverkningar som genererar avkastning. För en större skogsägare med mer löpande avkastning kan en plan lättare bekostas.

Specialisten från Norra Skog menade att den tydligaste nackdelen är det ekonomiska bortfall som blir resultatet av de avsättningar och upprättande av högstubbar med mera, som du som certifierad skogsägare är skyldig att utföra. Specialisten redogjorde även för att skogsbruksplanen, vilken den certifierade markägaren ska inneha, är en kostnad.

I Figur 4 nedan visas en sammanfattande bild av de viktigaste faktiska fördelar och nackdelar som uppmärksammats utifrån experternas uttalanden.

Figur 4. Faktiska fördelar och nackdelar utifrån experterna.

5.3 Upplevda fördelar och nackdelar

Upplevda fördelar och nackdelar besvarades i denna studie av de skogsägare som deltagit i studien. De skogsägare som tillfrågats upplevde både fördelar och nackdelar med att vara certifierad.

5.3.1 Certifierade skogsägare

Samtliga certifierade skogsägare talade om att certifieringen ger ett extra ekonomiskt tillskott, men detta hade olika stor betydelse för skogsägarna. Skogsägare 1, 2 och 5 ansåg att premien

gav en bra ekonomisk vinning. Enligt skogsägare 3 var den extra betalningen ganska marginell och skogsägare 4 talade om att premien betalar för skogsbruksplanen, men att detta inte är främsta anledningen att hen är certifierad. Skogsägare 6 såg inte skogen som en ekonomisk faktor, men att premien och inkomsterna från skogen kunde göra skogsbruket självbärande genom att skogen kan stå för kostnader som gallring och inköp av röjsågar, med mera.

En annan fördel som uppmärksammats var bland annat att flertalet skogsägare upplevde certifieringen som ett bra verktyg för ett hållbart skogsbruk. Skogsägare 3 talade om att det blir som en känslomässig fördel där skogsägaren känner att denne gör någonting bra och får ett kvitto på det. Skogsägare 4 uttryckte att det är ett bra system för att tydligare veta vad skogsägaren ska göra gällande naturvård, samt att markhänsynen blev betydligt bättre. Skogsägare 6 talade om certifiering som ett bra reglage vilket medför att skogsägare inte kan göra vad som helst i sin skog utan måste ta ansvar. Samtidigt uttryckte samma skogsägare att certifieringsreglerna inte får bli hårdare än vad de är idag.

Skogsägare 1 och 2 nämnde att det är administrativt enkelt att vara certifierad, medan skogsägare 4 och 5 menade det motsatta. Skogsägare 5 gör kontinuerliga fastighetsköp och upplevde att det blir mycket administrativt arbete på grund av certifieringen då tillköpet innebär att skogsägaren behöver revidera sin skogsbruksplan för varje tillköp. Skogsägaren önskade att kunna ha inköpet i en övergripande plan utan att behöva gå in och revidera skogsbruksplanen för hela fastigheten varje gång. Även skogsägare 4 talade om att det skulle kunna bli lättare att uppdatera sin skogsbruksplan och att kunna rapportera saker och ting. Samma skogsägare ansåg att det kan vara ganska mycket att hålla reda på och att skogsägaren måste vara noggrannare som certifierad då personen sköter allt administrativt själv. Samtidigt kan det också kan vara mycket enkelt om skogsägaren väljer att leja bort detta arbete.

Skogsägare 5 ansåg att det blir mer ordning och reda i skogen som certifierad i och med att det är tydligt vilka åtgärder som förväntas och att skogsbruket bedrivs enligt tydliga riktlinjer. Även skogsägare 1 upplevde detta och personen kunde känna sig säker på att det bedrivs ett hållbart skogsbruk, samt att det ger en trygghet med certifierade entreprenörer. Även skogsägare 3 upplevde certifieringen som en trygghet.

De flesta som man säljer virke till som då tar hand om avverkningen är oftast, eller till 100% certifierade själva och har egna krav på att uppföra sig ordentligt. Jag vill nog säga att jag litar på de som gör jobbet. Det blir lite självreglerande på ett sätt då, men det bygger på att man är certifierade i alla led då förstås (Skogsägare 3).

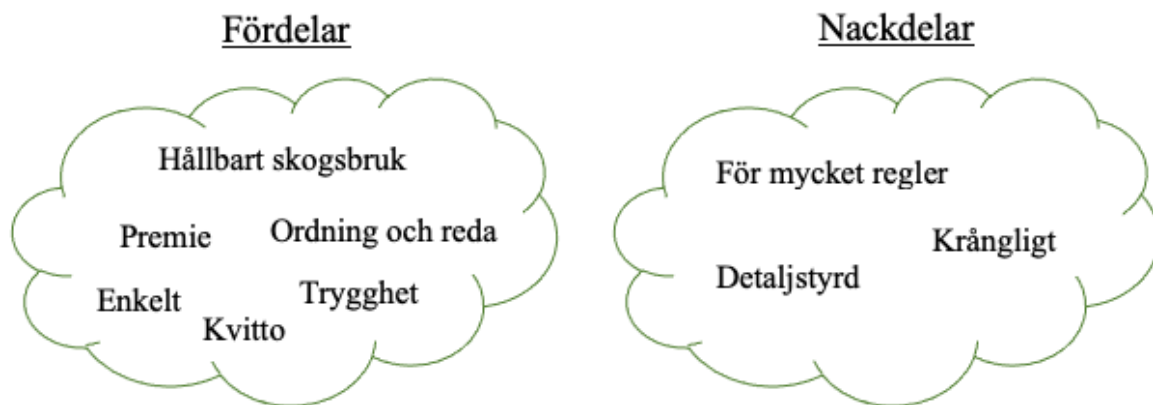
En nackdel som skogsägare 2, 3, 4 och 6 talade om var rädslan för ytterligare åtstramningar av reglerna och att det i framtiden kommer bli en mer detaljstyrd certifiering. Skogsägare 6 tyckte att det skulle vara en nackdel om regleringen och avsättningarna stramades åt. Skogsägare 4 uttryckte det som att det redan idag finns många regler som de flesta inte har någon aning om och att det inte borde bli krångligare än vad det är idag. Detta är framför allt viktigt om fler ska vilja bli certifierade i framtiden då det måste gå att genomföra rent praktiskt. Skogsägare 3 talade också om osäkerheten kring hårdare krav, men så länge de går att uppfylla så var det inga problem för personen att vara certifierad. Skogsägare 2 uttryckte en rädsla över att vara certifierad i framtiden och var osäker på om hen skulle fortsätta vara det.

Om jag ska vara helt ärlig så är jag rädd att det ska bli mer och mer krav från certifieringarna som binder upp mig. Jag är mer skeptisk idag. Ibland undrar jag om jag ska gå ut och att det inte är värt det (Skogsägare 2).

Skogsägaren uttryckte också att hen anser att skogen är en frihet. Att skogsägare har ett ansvar, men att hen heller inte vill känna sig detaljstyrd uppifrån.

Jag är med i några forum och det har blivit en väldigt konstig debatt. Det är egentligen utifrån det som jag känner att det kommer att skapa fler problem än glädje. Jag kommer ju sköta min skog på ett bra sätt oavsett om jag är certifierad eller inte eftersom jag har ett intresse för det (Skogsägare 2).

En sammanställning av de fördelar och nackdelar som uppmärksammats av de certifierade skogsägarna illustreras i Figur 5.

Figur 5. Uppleva fördelar och nackdelar utifrån certifierade skogsägare.

5.3.2 Ocertifierade skogsägare

Alla ocertifierade skogsägare verkade mena att certifieringen kan vara ett bra verktyg till ett hållbart skogsbruk. Skogsägare 8, 9 och 10 ansåg att certifieringen kan vara bra för den lite mer osäkra skogsägaren. Skogsägare 8 och 10 ansåg att för den som är osäker, kan certifieringen vara ett bra verktyg för att få ett kvitto på att skogen sköts bra. Skogsägare 10 talade om att det kan vara bra för den osäkra genom att denne kan skapa sig en större förståelse och kunskap om sitt skogsbruk.

Jag tycker att det är ett bra system för de som inte har samma bakgrundskunskap som jag har, så de vet hur de ska bruka sin skog med bättre hänsyn (Skogsägare 10).

Flertalet av de ocertifierade talade om ekonomin relaterat till skogscertifiering. Skogsägare 8, 10 och 11 talade om att det är bra att det finns en bonus, men att den är lite för låg. Skogsägare 11 menade att det för hans del inte skulle löna sig att vara certifierad. Skogsägare 8 ansåg att bonusen var alldeles för låg relaterat till de intäkter som avstås i form av avsättningar. För denna skogsägare var även skötsel en viktig del i sitt skogsbruk och att skogsägaren genom att vara certifierad behöver avstå från att sköta 5 % av den produktiva skogen.

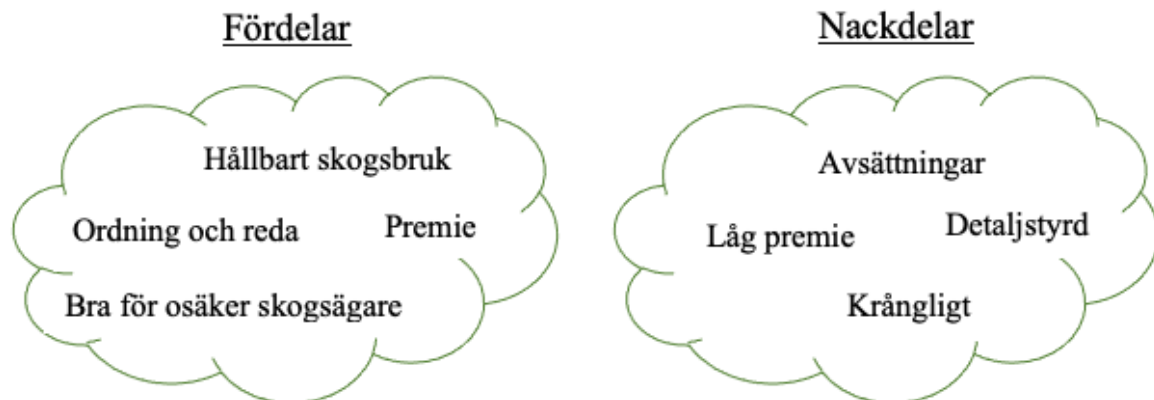
Jag vill att det ska se prydligt ut i skogarna. Inte att det ska växa igen och bli förslummat med barkborrehärdar och det ena och det andra, så skötsel är jätteviktigt och att överge 5 % vore inte bra (Skogsägare 8).

Skogsägare 8 och 11 talade även om att bli styrd i sitt skogsbruk. Skogsägare 11 beskrev att hen hade en känsla av att certifieringen gör att skogsägaren blir för reglerad i sitt skogsbruk och att vilja bestämma själv i sitt brukande är viktigt. Skogsägare 8 uttryckte att den främsta nackdelen med certifieringen var att skogsägaren måste binda upp sig till en viss ofrihet och för

denna skogsägare var det viktigt att ha handlingsfriheten kvar och kunna göra som den själv vill. Skogsägare 7 talade främst om att en nackdel är om det skulle vara väldigt administrativt krångligt att vara certifierad.

Skogsägare 9 menade att en fördel föreligger i att det blir mer ordning och reda i skogen. Skogsägaren ansåg även att certifieringen kan ge en positiv press på skogsägare att utföra naturvård och sköta skogen på ett bra sätt. Skogsägare 10 ansåg att certifieringen var positiv för djur och natur, men även för kunden för att denne ska veta var virket kommer ifrån.

En sammanfattning av de upplevda fördelarna och nackdelarna med att vara certifierad utifrån de ocertifierade skogsägaren illustreras i Figur 6.

Figur 6. Upplevda fördelar och nackdelar utifrån ocertifierade skogsägare.

5.4 Attityder kopplade till certifiering

I detta delkapitel beskrivs de attityder som kopplats till certifieringssystemen. De attityder som urskildes nedan anknyts till processerna i enlighet med teorimodellen, vilka redogörs för i delkapitel 5.5.

5.4.1 Certifierade

Skogsägare 1 och 3 hade enbart positiva attityder kopplade till certifieringssystemet. Skogsägare 1 ansåg att det är ett enkelt och bra system att använda sig av för ett hållbart brukade vilket var viktigt för skogsägaren, samtidigt som personen ansåg sig gynnas ekonomiskt. Skogsägare 3 ansåg att det är viktigt att ta hänsyn till alla aspekter i skogsbruket såsom miljöhänsyn, social hänsyn och så vidare. Att vara certifierad blev då en naturlig del för hen.

Skogsägare 4 och 6 var också framförallt positiva till certifieringen. Skogsägare 4 tyckte att det är viktigt att värna om naturen och att skapa höga naturvärden och ser certifieringen som ett bra verktyg för detta, samt för att kunna möta kundernas efterfrågan. För skogsägare 6 är ett hållbart skogsbruk givet och att naturtillgångarna ska vara för alla, vilket i dennes mening betyder att skogsbruket till viss del behöver vara reglerat. Både skogsägare 4 och 6 uttryckte dock en något negativ inställning kring regelverket och om det skulle bli hårdare i framtiden. Skogsägare 4 upplevde att certifieringen blir krångligare och krångligare med åren.

Skogsägare 2 och 5 hade något mer kluvna attityder till certifieringarna. Skogsägare 2 var överhängande positiv på grund av goda erfarenheter, men har blivit allt mer skeptisk och uttryckte en rädsla för allt mer krav och att bli detaljstyrd. Skogsägaren hade dessutom ingen

större slutavverkning kvar vilket gjorde att den ekonomiska drivkraften för att fortsätta vara certifierad var låg. Skogsägaren 5 påvisade en kluven inställning. Personen ansåg att certifieringen är en bra grund att stå på och att det är bra för skogsbruket, samtidigt som den administrativa delen gör hen tveksam. Dels att det var krångligt för personen själv, men dels också på grund av konkurrensen mellan FSC och PEFC där de försöker bibehålla finstilla skillnader.

5.4.2 Ocertifierade

Skogsägare 7, 9 och 10 hade främst en positiv inställning till certifiering. Skogsägare 7 tyckte det var viktigt med ett hållbart brukande av sin skog. Hen verkade även se certifiering som ett bra verktyg för detta, men har inte så mycket kunskaper om certifieringssystemen. Skogsägare 9 verkade ytterst ha en positiv bild för själva systemet med certifieringar, men hade inte heller så mycket kunskaper om just skogscertifieringar. Intresset för skog och skogsbruk är det som främst drev denne skogsägare till attityden. Skogsägare 10 upplevde certifieringen som endast positiv och hade funderat på att bli certifierad så småningom, men att det bara inte hade blivit av och ansåg att det var ett bra system för att ta hänsyn till djur och natur.

Skogsägare 8 och 11 hade både positiva och negativa attityder till certifiering. Skogsägare 8 var främst negativt inställd kopplat till sitt eget brukande, då skogsägaren ansåg att det skapade inskränkningar i sitt brukande samt att det kostade för mycket pengar. Samtidigt såg personen certifieringarna som ett bra verktyg för vissa som exempelvis större bolag för att kunna profilera sig mot sina kunder och att det blir som en kvalitetsgaranti. Skogsägaren ansåg även att certifieringen kunde vara positiv för den lite mer osäkra skogsägaren för att vara säker på att det bedrivs ett hållbart skogsbruk. Skogsägare 11 verkade inte ha några starkare åsikter, men en underliggande negativ attityd kunde uppmärksammas kring rädslan att bli för styrd i sitt brukande.

5.4.3 Attityder som experter har upplevt i sitt arbetsliv

Representanten från Södra skogsägarna beskrev hur upplevelsen kring skogsägarnas attityder föreligger i att de flesta varken är för eller emot skogscertifiering. Experten menade att de flesta skogsägare i södra delen av landet har en neutral uppfattning av systemet. Majoriteten av markägarna grundar sin inställning på huruvida det är lönsamt eller inte att vara certifierad i kontrast till prestationen som krävs.

Det är väldigt få skogsägare som driver att de själva vill vara certifierade och ser nyttan med det. Det handlar mer om att de allra flesta skogsägarna är neutrala i frågan, de är varken för eller emot certifiering, utan om de ser nyttan och fördelarna med det – Om det finns någonting i det som ger en mervärde för den egna skogsfastigheten, för det egna skogsbruket, då certifierade man sig (expert, Södra Skogsägarna).

Experten bekräftade även att det föreligger en viss problematik kring uppfattningen rörande nyckelbiotoper och att denna kan speglas i certifieringssammanhanget. Svårigheterna förklaras med att frågan är väldigt svart och vit. Experten förklarade att de negativa attityderna rörande nyckelbiotoper härstammar i de konflikter som kan uppstå då ekonomiska värden är involverade.

Rörande negativa attityder kopplade till certifiering menade specialisten att premien ändå kan vara en motiverande faktor där det finns de som vill dra nytta av certifieringen, men inte är beredda att ställa upp på kraven. Vidare beskrev specialisten att självbestämmandet är väldigt

viktigt både för den certifierade och ocertifierade skogsägaren. Skogsägaren vill själv vara den som fattar beslut på den egna fastigheten.

Det är väl mer en mänsklig reaktion, eller inställning att man vill vara delaktig och själv kunna vara med och påverka beslutet. Är det någon annan som är i strid mot det jag själv vill, ja då tycker man inte om det (expert, Södra Skogsägarna).

Experterna som representerar Mellanskog beskrev däremot att de upplever att många skogsägare anser det vara en självklarhet, men de understryker också att de i sina yrkesroller möter just certifierade skogsägare och att den attityden de stöter på från denna grupp är just den ovan nämnda. De menade att känslan att göra något extra för miljön också är en attityd, en mer ideologisk sådan.

Rörande de mer neutrala eller negativa attityderna har experterna upplevt att skogsägare kan resonera utifrån hur storskaligt deras skogsbruk är där de mindre skogsägarna kan mena att det är obetydligt att vara certifierad i förhållande till fastighetsstorleken och skalan på skogsbruket. Ur ett näringspolitiskt perspektiv har specialisterna upplevt negativa attityder som kan härledas till att certifieringssystemen uppfattas som krångliga samt att problemställningen i nyckelbiotopsfrågan härstammar i certifieringen.

Varför ska jag lägga det här ovanpå när det finns en lagstiftning och man följer den och redan gör mer än den. Ska jag behöva göra det här också? Varför ska jag behöva göra mer än vad lagen kräver? Den attityden stöter man ju på ganska ofta (expert, Mellanskog).

Experten från Norra Skog beskrev att de positiva attityder som denne stött på i sitt yrkesliv främst härstammar i den höga tilltro som medlemmarna har gentemot skogsägareföreningen. Denna syftar till att medlemmarna förväntar sig att det föreningen erbjuder dem som markägare ska vara gynnsamt. Experten beskrev vidare hur den ekonomiska kompensationen som certifieringen innebär bidrar till en positiv attityd till systemet.

De negativa attityder som representanten från Norra skog kunde urskilja förelåg framförallt i rädslan att förlora kontrollen över brukandet i sin egen skog. Experten förklarade hur denna rädsla som bidrar till negativa attityder kan förklaras med bristande kunskap där en uppfattning tycks vara att en certifiering skulle innebära naturvärden på nyckelbiotopsnivå vilka skulle kunna resultera i en förlorad brukanderätt på fastigheten.

5.5 Processer som ligger till grund för skogsägares attityder

Processerna som ligger till grund för skogsägares attityder tolkades enligt den uppsatta teorimodellen. Skogsägarnas attityder har analyserats utifrån om de grundar sig i kognitiva, affektiva eller konativa processer. Personerna kunde härledas till en eller alla tre av dessa.

5.5.1 Certifierade

Hos de certifierade skogsägarna påvisade majoriteten främst kognitiva processer som grund till attityder gentemot certifieringssystemen. Däremot återfanns det grund för minst två och ibland tre processer hos alla de certifierade skogsägarna.

De kognitiva processerna grundade sig dels i erfarenheter som skogsägarna har med sig från det egna skogsbruket, dels från en högre nivå där flertalet är pålästa inom ämnet skogsbruk eller genom arbetet inom branschen. Både skogsägare 1 och skogsägare 3 har utfört skogsvetenskapskurser på högskolenivå, medan skogsägare 4 och 5 har arbetat med skogliga

frågor inom skogsbolag och skogsägarförening. Skogsägare 2 och 6 påvisade erfarenhet från det egna skogsbruket som sträckte sig generationer tillbaka. Skogsägare 6 besitter även erfarenheter inom juridik vilket medförde en förståelse för certifieringssystemens uppbyggnad ur termer av detta.

Det som kunde urskiljas gemensamt för de certifierade skogsägarna var att de inte påvisade så mycket konativa processer. De konativa processer som kunde urskiljas härstammade i att certifieringssystemen introducerades för flera av de certifierade skogsägarna i samband med en åtgärd eller i kontakten med en skogsägarförening. Således innebar det att dessa inte hade kommit i kontakt med certifieringsorganen på egen hand utan fick det presenterat för sig genom en skogsägarförening.

En högre grad av affektiva processer kunde däremot uppfattas hos de certifierade skogsägarna. Flera av skogsägarna uttryckte vikten av ett hållbart skogsbruk och önskan att kunna efterlämna ett varaktigt innehav till nästa generation. Certifieringen medförde således en känsla av att kunna tillgodose dessa, samt känslan av ordning och reda på den egna skogsfastigheten.

Kurserna som jag har gått gjorde att jag fick upp ögonen för certifiering, men känslan bakom att man ska ta hand om skogen på ett riktigt och klokt sätt, den ligger i sen gammalt (Skogsägare 3).

5.5.2 Ocertifierade

Även hos de ocertifierade skogsägarna kunde majoriteten av processerna härledas till de kognitiva processerna, men även här kunde processer ur alla delkomponenter i teorimodellen urskiljas.

De kognitiva processerna grundade sig dels i skogliga arbetslivserfarenheter, dels i erfarenheter från arbete på den egna fastigheten. Skogsägare 9 besitter en längre arbetslivserfarenhet inom certifiering av IT vilken bidrar till de kognitiva processerna. Både skogsägare 8 och 10 har under flera års tid på olika plan arbetat inom skogsbranschen, där nummer 8 även är skogligt utbildad på universitetsnivå, vilket också uppfattades betydande i de kognitiva processerna.

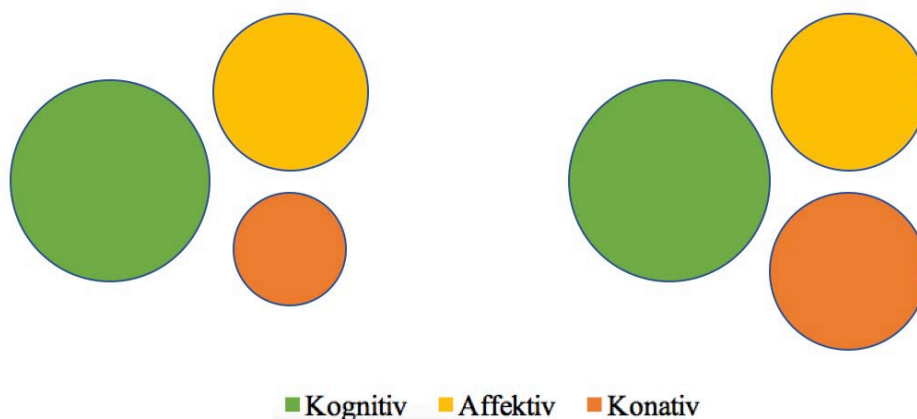
Hos de ocertifierade skogsägarna kunde en högre utsträckning av konativa processer uppfattas där framförallt uppfattningen av skogscertifieringssystemen kunde härstamma i att flera av de ocertifierade skogsägarna inte introducerats till certifieringssystemen i sin omgivning. Skogsägare 11 uttryckte att denne avråddes av sin virkesköpare att bli certifierad i hänsyn till fastighetens storlek, vilket noterades som en konativ process som påverkade inställningen gentemot certifieringssystem.

De affektiva processerna kunde härledas till en oerfarenhet inom certifieringsorganens där en återkommande uppfattning förelåg i känslan av att som certifierad bli styrd och kontrollerad i sitt skogsbruk, samt att systemet skulle vara krångligt att anamma ur ett administrativt perspektiv. Dessa uppfattningar kunde förklara de affektiva processerna. Samtidigt uppfattade flera av de ocertifierade skogsägarna systemet som bra i hänsyn till de extra kraven på naturvård, samt att systemet är bra för den mer osäkra skogsägaren. Dessa uppfattningar förklarades av kognitiva processer, men även affektiva.

5.5.3 Sammanfattning skogsägarna

Figur 7 nedan är en sammanfattande figur av de processer som ligger till grund för både certifierade och ocertifierade skogsägare. Figuren visar att skogsägarnas attityder framför allt har sin grund i kognitiva processer. Ocertifierade skogsägarna visade på mer konativa processer

än de certifierade. Figuren är inte skalenlig utan ska endast visa de bakomliggande processernas förhållande till varandra.

Figur 7. De processer som ligger till grund för certifierade och ocertifierade skogsägare. Figuren till vänster står för de certifierade skogsägarna och figuren till höger står för de ocertifierade.

5.5.4 Experterna

Enligt experten som representerar Södra skogsägarna förklarades dennes uppfattning om skogsägarnas attityder med framförallt konativa processer. Experten menade att den bakomliggande anledningen till uppfattningen om certifieringssystemen grundar sig i omgivningens uppfattning snarare än att en faktisk sakkunnighet ligger till grund för uppfattningen. Experten har även erfart skogsägare som ställer nyttan i förhållande till den ansträngning som certifieringen kräver och kunde således förklaras med kognitiva processer.

Experterna från Mellanskog bekräftade även att de kunde urskilja konativa men även kognitiva processer bland sina skogsägare. De menade att många influeras av sin omgivning men att de som ställer fördelarna mot nackdelarna även förekommer. De beskrev även hur många skogsägare följer rådgivarens förslag rörande certifiering utan att reflektera vidare över det, vilket förklarades med konativa processer.

Specialisten från Norra Skog beskrev samma fenomen där många skogsägare har hög tilltro till skogsägarföreningen och därmed litar på att certifieringssystemen är gynnsamma. Detta kunde beskrivas som en konativ process, men experten menar att de andra processerna, kognitiva och affektiva, även härstammade i attityderna denne stött på.

5.6 Skogsägarnas svar jämfört med experternas

Då de faktiska för- och nackdelarna jämförs med de upplevda för- och nackdelarna är det tydligt att det förekommer samband.

5.6.1 Fördelar

De faktiska fördelarna som experterna talade om berör framförallt den ekonomiska premie som tillkommer vid försäljning av certifierat virke. Även den kvittens den certifierade skogsägaren får på att de utför mer omfattande naturvård än den lagen yrkar på ansågs som en fördel. De talade även om den trygghet som tillfaller då certifierade entreprenörer utför åtgärder på fastigheten, trygghet i att de lämnar rätt hänsyn och är varsamma.

Samtliga certifierade skogsägare menade att premien var en klar fördel med certifieringen, dock hade den olika stor betydelse. En annan fördel som både de certifierade och ocertifierade skogsägarna talade om, som framhåller experternas uttalande, var att de fann skogscertifiering som en verifikation på att den certifierade skogsägaren "gör mer". Den trygghet i att entreprenörerna är certifierade som experterna uttryckte bekräftades även av de certifierade skogsägarna. Flera av de ocertifierade talade även om certifieringssystemen som ett bra verktyg för den osäkra skogsägaren, vilket kan kopplas till den trygghet som nämndes ovan.

5.6.2 Nackdelar

Beträffande de faktiska nackdelarna jämfört med de upplevda nackdelarna återfanns det även där vissa överensstämmelser. Till exempel bekräftade experterna att detaljgraden i kraven kan bidra till att certifieringssystemen kan upplevas som svårbegriplig, vilket framförallt de ocertifierade skogsägarna lyfter fram som en nackdel. De flesta certifierade skogsägare upplevde systemen som okomplicerade, med undantag för ett par skogsägare, men uttrycker en ängslan för att systemen i framtiden skulle kunna bli mer detaljstyrda. Denna skillnad i uppfattning mellan de ocertifierade och certifierade skogsägarna kan antas bero på att de certifierade skogsägarna är mer erfarna inom ämnet.

Premien som framställdes som fördel hos de certifierade skogsägarna samt hos experterna ansågs snarare som en nackdel hos ett antal av de ocertifierade skogsägarna där de ansåg den vara för låg. Detta kan tänkas förklaras med att skalan på de ocertifierade skogsägarnas skogsbruk där en skogsägare har en förhållandevis stor fastighet för att vara en enskild skogsägare, vilket som certifierad skulle innebära att stora arealer avsattes. För en annan skogsägare som har en förhållandevis liten fastighet skulle en certifiering bli allt för kostsam i hänsyn till de inkomster fastighetens uttag genererar. Experterna talade också om nackdelar i hänsyn till kostnader, men då framför allt i form av den skogsbruksplan som måste upprättas vid certifiering.

5.6.3 Attityder gentemot certifieringssystemen

Skogsägarnas attityder och inställning gentemot certifieringssystemen kan upplevas gå samman med de upplevda för- och nackdelarna och sannolikt speglar inställningarna också upplevelserna.

Både de certifierade och ocertifierade skogsägarna delar den positiva inställningen att certifieringssystemet uppfattades som ett bra system i hänsyn till hållbart skogsbruk. De ekonomiska fördelarna som framförallt de certifierade skogsägarna upplever är en grund till en positiv attityd. De ocertifierades positiva attityder grundar sig även i att flera av dem ansåg systemet bra för den oerfarne skogsägaren och kan urskilja nyttan för en annan i att vara certifierad.

De negativa attityderna skiljer sig däremot mellan de två grupperna: De certifierades negativa attityder grundar sig framförallt i pragmatiska förhållanden där rädslan för att kraven ska stramas åt och komma att påverka brukanderätten bidrar med en negativ inställning. Om systemen skulle innebära administrativt betungande uppgifter eller om den ekonomiska fördelen skulle förändras skulle inställningen till systemet tänkas kunna förändras.

De ocertifierades negativa attityder speglades framförallt i känslan av att certifieringens krav bidrar till ett inskränkande på den egna fastigheten samt att inte vilja bli för reglerad i sitt brukande. Upplevelsen av att systemen är kostsamma skildrar också de negativa attityderna. En andel av de ocertifierade skogsägarna uttrycker dock att de i framtiden skulle kunna överväga

att certifiera sig, men vidhåller då att systemet inte får vara för invecklat att förstå, samt att det ska vara förmånligt på något sätt. Dessa skogsägares attityder överensstämmer följaktligen till viss del med de certifierades inställning.

Experterna beskrev att de stött på attityder som överensstämmer med skogsägarnas inställningar där de positiva inställningarna bland annat grundar sig i att systemet gagnar det hållbara skogsbruket vilket flera skogsägare vill förlika sig med. Likaså den tryggheten i att vara certifierad mot en skogsägarförening där känslan av att åtgärder blir rätt och riktigt utförda bidrar till en positiv inställning. Även de förmåner som certifieringen innebär i form av premie samt den kvittensen på ett hållbart skogsbruk certifieringen medför kan kopplas till de positiva attityderna.

De negativa attityderna har sitt upphov i farhågan att förlora kontrollen över sin skog och att bli för reglerad då självbestämmandet är otroligt viktigt för den enskilde skogsägaren, beskrev experterna. De beskrev även hur de negativa attityderna de upplever ofta sammankopplas med kritiken som riktas mot nyckelbiotoper, vilket också överensstämmer med de negativa attityder som kunde urskiljas ur skogsägarnas uttalanden.

5.6.4 De processer som ligger till grund för attityderna

I resultatsammanställningen av de bakomliggande processerna till attityderna utifrån teorimodellen kunde intressanta skillnader urskiljas. Lejonparten av de processer som var bakomliggande hos båda grupperna av de enskilda skogsägarna uppfattades som kognitiva. Hos de certifierade kunde en stor andel affektiva processer urskiljas, men en betydligt lägre andel konativa. Hos de ocertifierade kunde även där en stor andel affektiva processer återfinnas, däremot kunde en högre andel konativa processer uppmärksammas än hos de certifierade skogsägarna.

De bakomliggande processer som kunde urskiljas ur experternas uttalanden påvisade framförallt konativa processer. De menade att det är omgivningens inställning, samt den höga tilltron till skogsägarföreningarna och andra skogliga experter som är det fundamentala i den enskilda skogsägarens attityd gentemot certifieringssystem. Detta skulle kunna härledas till att skogsägarna själva anser sig grunda sina inställningar på mer kognitiva processer än vad de faktiskt gör. Däremot är det tydligt utifrån resultatet att flertalet skogsägare på ett eller annat sätt påvisar kognitiva processer som spelar in i deras uppfattning, men onekligen spelar de konativa, såväl som de affektiva processerna en central roll i deras inställning.

6 Diskussion

I detta kapitel jämförs resultatet i denna studie med liknande studier som tidigare presenterats i kapitel 1.3, samt att val av metod och eventuella felkällor kommer diskuteras och uppmärksammas.

6.1 Resultatet jämfört med tidigare studier

Tidigare studier inom ämnet skogscertifiering med tillhörande attityder, samt fördelar och nackdelar med certifiering har sett liknade mönster som vi har urskilt. Bland annat har denna studie påvisat att fördelen för skogsägarna främst berodde på miljömässiga, ekonomiska, moraliska eller praktiska skäl vilket Lejon & Lidestav (2009) även nämner i sin artikel. I artikeln var det framför allt de miljömässiga samt de ekonomiska faktorerna som de största motiven till att certifiera sig.

I studien av Karlsson (2014) påvisades att skogsägare såg miljömässig nytta, ordning och reda i skogen, ekonomiska skäl samt att det underlättade arbetet som en stor fördel med att vara certifierad vilket till stor del överensstämmer med resultatet i denna studie. Ekonomiska skäl var dock något som hade en mer delad åsikt i vår studie. Premien medförde ofta de positiva inställningarna, medan inskränkningar i skogsbruket, avsättning av areal samt att premien var för låg var det som medförde de negativa inställningarna. Karlsson (2014) utpekade dokumenthantering samt känslan av att skogsägaren själv inte fick bestämma över sitt skogsbruk som nackdelar, vilket även bemötts som nackdelar i denna studie.

I examensarbetet av Dahlén (2014) nämndes att kunskapen generellt är väldigt låg hos skogsägare vilket vi också uppmärksammat och kan till viss del speglas i de intervjuade skogsägarnas attityder. I studien av Johansson (2018) beskrevs att de största faktorerna för att bli certifierad var dels filantropiska anledningar, dels det monetära värdet som premien innebär. Även att certifieringen fungerade som ett tydligt ramverk för hur ett hållbart skogsbruk ska bedrivas, samt att skogsägaren kan känna en sorts stolthet var orsaker för skogsägaren att vara certifierad. Han beskrev även i sin studie om att det största hindret för att ansluta sig till FSC är just rädslan för att standarden ska utvecklas för långt från den enskilda skogsägaren.

I examensarbetet av Ek (2004) återfanns även likande mönster. Eget intresse av naturvård samt av ekonomiska orsaker var huvudskälen till att certifiera sig, samt att det största incitamentet för att certifiera sig i framtiden var just premien. Icke certifierade svarade i högre utsträckning att kontroll från utomstående var den största negativa faktorn, vilket även vi har tolkat som en av de avgörande faktorerna. Vi såg dock denna tendens hos såväl certifierade som ocertifierade vilket Ek (2004) inte påvisat. Även här underströks den stora kunskapslucka som återspeglar sig bland skogsägarna och att en stor andel av de ocertifierade inte kände till certifieringen. I vår studie visste alla skogsägare vad certifieringen var, men det kan ändå konstateras att kunskapsnivå emellertid var relativt låg.

6.2 Diskussion metod

En kvalitativ intervjustudie användes i denna studie. En enkätstudie med kvantitativ ansats hade också varit intressant att göra då en större grupp kunde ha tillfrågats och då de studier som tidigare gjorts med denna karaktär var ett antal år gamla. För att göra en godtycklig kvantitativ studie behövs dock mycket resurser och det blir väldigt mycket data som ska samlas in. Utifrån den givna tidsramen bedömde vi att det inte skulle hinnas med. Samtidigt ville vi i denna studie

få en djupare förståelse för fenomenet, vilket kan vara svårt med en kvantitativ ansats. Alternativt om mer tid hade funnits hade en enkätstudie med kompletterande, djupare intervjuer varit av intresse i hänsyn till syftet. I och med det hade resultatet även varit generaliserbart samt att vi hade kunnat se om de implikationer och samband som urskilts i denna studie även gäller för en större grupp skogsägare.

6.2.1 Felkällor

Svårigheten att tolka skogsägarna och vilka processer som ligger till grund för de attityder som har uppmärksammas kan vara en möjlig felkälla. I resultatet kan det utläsas att vi tydligt har tolkat majoriteten av de skogsägare som var med i studien som kognitiva, medan experterna till mångt och mycket tolkade skogsägarna som konativa. Detta kan bero på att vi hade ett litet urval i studien och de som valt att vara med var just personer med kunskaper och ett intresse inom skogsbruk och certifiering. Det kan även bero på att personerna inte riktigt gör precis som de säger och därmed handlar enligt denna utsaga. Det märktes att de intervjuade ibland ville prestera ett så bra svar som möjligt istället för att uttrycka det som de verkligen tänkte på. I experternas uttalanden är det viktigt att ha i åtanke att de representerar sina respektive organisationer vilket kan medföra att svaren kan vara ensidiga eller partiska, vilket kan vara en felkälla. Vår upplevelse var dock att expertissvaren var sakliga och professionella, men det är ändå viktigt att ha detta i bakhuvudet vid en analys.

En annan bristfällighet berör intervju sättet där alla intervjuer inte medfördes via länk utan ett flertal intervjuer utfördes istället via telefon. Detta eftersom flera intervju personer inte hade tillgång till de dataprogram som krävdes för ett länkmöte alternativt för att de kände sig mer bekväma med ett telefonmöte. Genom att låta intervju personer själva besluta om de önskade intervju via länk eller telefon kunde vi garantera deras bekvämlighet vilket kan tänkas medföra en mer avslappnad dialog. Det medför däremot att vi som iakttagare inte kunde urskilja viktiga signaler som utgörs av kroppsspråk och minspel, då intervjun hölls via telefon. Däremot medförde dialog via länk en rad tekniska svårigheter; ogynnsam internetuppkoppling och ibland även ojämnt ljud kunde störa dialogen och medföra att viktiga iakttagelser eller information missades.

Ytterligare en felkälla kan urskiljas ur det faktum att en större andel certifierade än ocertifierade markägare intervjuades. Totalt intervjuades sex certifierade skogsägare och fem ocertifierade skogsägare. Om ytterligare en ocertifierad skogsägare hade inkluderats i studien hade utfallet kunnat skilja sig. Anledningen till att endast fem ocertifierade skogsägare intervjuades var att den sjätte deltagaren i gruppen inte fullföljde sin medverkan och vid tillfälle för detta var tiden för knapp för att finna en ersättare.

7 Slutsatser

Det sista kapitlet i denna studie återvänder till forskningsfrågorna i studien och försöker att besvara dessa, samt att förslag på vidare forskning kommer att presenteras.

7.1 Sammanfattande slutsatser

Syftet med denna studie var att bringa en djupare förståelse för hur skogsägare uppfattar skogscertifieringarna FSC och PEFC. Syftet förelåg i att utreda hur de enskilda skogsägarnas *upplevda* för- och nackdelar stod i kontrast med de *faktiska* för- och nackdelarna med att som enskild skogsägare vara certifierad. Studien avsåg även utreda skogsägares attityder gentemot certifieringarna samt de bakomliggande processerna som ligger till grund för dessa.

Utifrån studiens resultat och diskussion kan det antas att det finns såväl fördelar som nackdelar för den enskilda skogsägaren. Fördelarna och nackdelarna bygger på experters uttalanden samt skogsägarnas egna erfarenheter och upplevelser. Ett återkommande tema från intervjuerna med markägare visar på att ekonomi är en viktig faktor för de flesta, vilket även experterna styrker. Ekonomin kunde både förbättras, men även försämrats genom att vara certifierad enligt skogsägarna. Även ekologiska och sociala värden var viktigt för flera skogsägare vilket flertalet ansåg förbättras som certifierad skogsägare. En återkommande faktor kring de nackdelar som uppmärksammats var rädslan för att bli styrd i sitt brukande. Rent konkret kan experterna konstatera detta då det finns förpliktelser i systemen, men att dessa har olika stor betydelse för olika skogsägare.

Såväl positiva som negativa, men även mer neutrala attityder kunde uppmärksammas från både certifierade och ocertifierade skogsägare vilket, grundar sig i de fördelar och nackdelar som presenterats. Även deras tidigare erfarenheter vid möten med certifieringen i olika sammanhang har färgat deras attityd. Positiva erfarenheter och upplevelser ger naturligt en positiv inställning på samma sätt som negativa erfarenheter genererar en negativ inställning.

Det som ligger till grund för attityderna kunde starkast kopplas till kognitiva och erfarenhetsmässiga processer. Känslor och värderingar påverkade attityderna i ungefär samma utsträckning hos de certifierade som ocertifierade skogsägarna, medan en något högre grad av beteendemässiga processer uppmärksammades bland de ocertifierade. En koppling mellan okunskap och att vara ocertifierad kunde till viss del observeras vilket medför att de upplevs som mer beteendemässiga i sin uppfattning.

Avslutningsvis kan det konstateras att de upplevda för- och nackdelarna stämmer överens i mångt och mycket med de faktiska för- och nackdelarna. Däremot kunde de upplevda för- och nackdelarna verka ha större betydelse än vad experterna uttryckte att de faktiskt hade i vissa avseenden. De attityder och bakomliggande processer till dessa kunde härledas till alla tre komponenter i teorimodellen, men övervägande grundar sig attityderna i de erfarenheter och upplevelser skogsägarna har av certifieringssystemen.

7.2 Förslag på vidare forskning

Denna studie ger en inblick i hur den enskilde skogsägaren agerar i sitt brukande utifrån egna uppfattningar och kan ses som ett steg mot fortsatt forskning. Vidare forskning behövs för att få ytterligare förståelse för fenomenet och barriärerna mellan skogsägare och certifieringssystemen. Vid ytterligare forskning hade det varit intressant att få en ännu djupare

förståelse för de hinder som finns mellan skogsägare och certifieringssystemen idag, samt vad som konkret kan göras för att minska klyftan. Att bara studera personer som varit i beslutsprocessen för att bli certifierad, men avstått, samt de som valt att gå ur certifieringen skulle vara intressant att undersöka. Detta för att finna de nyckelfaktorer som är avgörande i beslutsprocessen och var det brister.

8. Referenser

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber AB.
- Andersson, A. & Gullstrand, J. (2009). *Certifiering, konkurrens och handel*. (2009:13). Stockholm: Konsumentverket.
https://www.konkurrensverket.se/globalassets/publikationer/uppdragsforskning/forsk_rap_2009-13_cert_konk_handel.pdf
- Branteström, K. (2014). *Som man ropar i skogen - vägval som berör oss alla*. Formas.
<https://formas.se/analys-och-resultat/publikationer/2018-12-20-som-man-ropar-i-skogen---vagval-som-beror-oss-alla.html> [2021-02-24]
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3 (2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brunsson, N. & Jacobsson, B. (2000). *A World Of Standards*. 1. uppl. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Carson, R. (1962). *Silent Spring*. 1. uppl. Boston, USA: Houghton Mifflin Company.
- Dahlén, E. (2014). *En enkätstudie av privata småskogsbrukares inställning till skogsbrukets certifiering*. (Examensarbete 2014:10). Sveriges lantbruksuniversitet. Skogsmästarprogrammet. https://stud.epsilon.slu.se/6876/7/dahlen_e_140617.pdf [2021-03-02]
- Ek, J. (2004). *Certifiering och gröna skogsbruksplaner idag och i framtiden*. (Examensarbete nr 63). Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för sydsvensk skogsvetenskap. https://stud.epsilon.slu.se/11636/1/ek_j_171002.pdf
- Ekonomifakta (2020). *BNP uppdelat efter produktion*.
<https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Ekonomi/Tillvaxt/BNP---detaljerat/> [2021-04-28]
- Enander, K.-G. (2007). *Skogsbruk på samhällets villkor: skogsskötsel och skogspolitik under 150 år. (Rapport 1)*. Umeå: Institutionen för skogens ekologi och skötsel, Sveriges lantbruksuniversitet.
- Evans, M., Foxall, G.R., Jamal, A., Nilsson, B. & Gyllendorff, L. (2008). *Konsumentbeteende*. 1. uppl. Malmö: Liber AB.
- FSC (u.å.a). *Vår historia*. <https://se.fsc.org:443/se-se/om-fsc/vr-historia> [2021b-02-25]
- FSC (u.å.b). *Vad är FSC?* <https://se.fsc.org:443/se-se/om-fsc/vanliga-frgor-och-svar/1-vad-r-fsc> [2021a-03-01]
- FSC (u.å.c). *Godkända certifieringsföretag*. <https://se.fsc.org:443/se-se/certifiering/godknda-certifierare> [2021-03-21]
- Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsen, D.I. (2002). *Vad, hur och varför: om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. 1. uppl. Malmö: Studentlitteratur.
- Jagers, S., Martinsson, J. & Nilsson, A. (2009). *Kan vi påverka folks miljöattityder genom informaton?* (Expertgruppen för miljöstudier 2009:4). Stockholm: Finansdepartementet. http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2014/05/2009_4-Kan-vi-p%C3%A5verka-folks-milj%C3%B6attityder-genom-information.pdf [2012-03-09]

- Johansson, C. (2018). *Barriers to FSC certification for small forest owners in Sweden*. (Examensarbete nr 201). Sveriges lantbruksuniversitet. Department of forest products. https://stud.epsilon.slu.se/13485/11/johansson_c_1800701.pdf
- Karlsson, A. (2014). *Attityder till certifieringssystem FSC och PEFC i skogsbranschen*. (Examensarbete 2014 M16). Linnéuniversitetet. Miljövetenskap. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:768130/FULLTEXT01.pdf>
- KSLA (2020). Klimat och markanvändning mot 2030. *Kungl. skogs- och lantbruksakademiens tidskrift*, (4), 37. <https://www.ksla.se/wp-content/uploads/2020/12/KSLAT-4-2020-Klimat-och-markanvandning-mot-2030.pdf> [2021-03-12]
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lejon, S.B. & Lidestav, G. (2009). Skogscertifiering- vem, hur och varför? *Fakta skog*, (11), 1–4. https://www.slu.se/globalassets/ew/ew-centrala/forskn/popvet-dok/faktaskog/faktaskog09/faktaskog_11_2009.pdf
- Naturskyddsföreningen (2019). *Faktablad: Våra kläder*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/energifallet/faktablad-vara-klader> [2021-04-09]
- PEFC (2021a). *Vår historia*. <https://pefc.se/det-har-ar-pefc/om-svenska-pefc/vaar-historia> [2021-02-25]
- PEFC (2021b). *Om Svenska PEFC*. <https://pefc.se/det-har-ar-pefc/om-svenska-pefc> [2021-04-06]
- PEFC (2021c). *Svenska PEFC-standarden*. <https://pefc.se/vara-standarder/svenska-pefc-standarden> [2021-04-06]
- PEFC (2021d). *Paraplyer för skogscertifiering*. <https://pefc.se/skogsagare/paraplyer-foer-skogscertifiering> [2021-03-21]
- Riksskogstaxeringen (2020). *Skogsdata 2020*. Umeå: Institutionen för skoglig resurshållning, Sveriges lantbruksuniversitet. https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/rt/dokument/skogsdata/skogsdata_2020_webb.pdf
- Sahlin, M. (2013). *Trovärdighet på spel- Frivilligheten i skogen fungerar inte*. Stockholm: Naturskyddsföreningen. https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/2013_rapport_skog_trovardighet_pa_spel.pdf
- SCB (2020). *Export för viktiga varuområden enligt SITC*. *Statistiska Centralbyrån*. <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/handel-med-varor-och-tjanster/utrikeshandel/utrikeshandel-med-varor/pong/tabell-och-diagram/export-for-viktiga-varuomraden-enligt-sitc/> [2021-03-01]
- SFS 1993:1096. *Skogsvårdsförordning*. Stockholm: Näringsdepartementet.
- SFS 2018:218. *Lag med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning*. Stockholm: Justitiedepartementet
- SIS (u.å.). *Ett sekel av standarder*. <https://www.sis.se/om-sis/faktaochorganisation/ett-sekel-av-standarder/> [2021-03-04]
- Skogsindustrierna (2019). *Skogsnäringens betydelse för ekonomi och välfärd*. <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustrin/branschstatistik/ekonomisk-betydelse2/> [2021-04-11]

- Skogskunskap (2020). *Certifiering*. <https://www.skogskunskap.se:443/skota-barrskog/slutavverka/planera-avverkningen/certifiering/> [2021-03-21]
- Skogsstyrelsen (2020a). *Certifiering av skog*. <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/du-och-din-skog/certifiering/> [2021-02-26]
- Skogsstyrelsen (2020b). *Frivilliga avsättningar och certifierad areal 2019*. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/statistik/statistiska-meddelanden/sm-frivilliga-avsattningar-och-certifierad-areal-2019.pdf>
- Sveaskog (u.å.). *Kort fakta 7: Att certifiera sig*. <https://www.sveaskog.se/forestrytheswedishway/korta-fakta/korta-fakta-7/> [2021-04-10]
- Sydved (2017-03-19). *Efterfrågan på certifierat virke ökar*. <https://www.sydved.se/aktuellt/skogsbruk/certifiering/efterfragan-pa-certifierat-virke-okar> [2021-04-10]
- Weslien, J. & Widenfalk, O. (2014). *Naturhänsyn*. (Skogsskötselserien, nr 14). Skogsstyrelsen. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/mer-om-skog/skogsskotselserien/skogsskotsel-serien-14-naturhansyn.pdf>

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide till skogsägare

Bakgrundsfakta:

- Är du certifierad?
- I vilken ort ligger din fastighet i?
- Hur stor är din fastighet?
- Bedriver du ett aktivt skogsbruk?
- Vad är din huvudsakliga målsättning med ditt skogsinnehav?
- Är du medlem i en skogsägarförening?
- Har du någon skoglig utbildning eller på andra sätt besitter god kunskap om skog och skogsbruk?
- Varifrån har du fått din vetskap/kännedom/kunskap om skogscertifieringssystem?

Första intryck:

- Vad är det första du tänker på när du hör ordet skogscertifiering?
 - Vad är ditt helhetsintryck av skogscertifieringssystem?
- Vad är ditt främsta motiv för att vara/inte vara certifierad?
 - Till ocertifierad: Har du funderat på att bli certifierad i framtiden?

Inställning kopplat till certifiering och teorimodellen:

- Vad är anledningen till att du har detta intryck/vad är anledningen till din inställning?
 - Har du kunskaper eller skapat dig en egen erfarenhet som på så sätt gett dig den här uppfattningen?
 - Skulle påstå att det finns några känslomässiga/värderingsmässiga faktorer som ligger bakom din inställning?
 - Finns det någon beteendemässig process för din attityd/inställning - ex att det är/har varit på ett visst sätt i din släkt eller en omgivning som påverkar din inställning?

Upplevda fördelar och nackdelar:

- Anser du att det finns några fördelar med att vara certifierad?
- Anser du att det finns några nackdelar med att vara certifierad?

Nyckelfaktorer:

- Slutfråga till ocertifierad: Vad för nyckelfaktor eller avgörande förutsättning skulle krävas för att du skulle certifiera dig?
- Slutfråga till certifierad: Finns det någonting som skulle kunna bli bättre med certifieringssystemen?

Bilaga 2. Intervjuguide till experter

Bakgrundsfakta:

- Vad är din befattning hos XXX-skogsägarförening?
- Arbetar du med certifieringar och på vilket sätt?
- Hur många av era medlemmar är certifierade idag?
- Vilket organ är XXX-skogsägarförening certifierad mot? - FSC, PEFC, båda?

Faktiska fördelar och nackdelar:

- Vad finns det för faktiska fördelar med att vara certifierad?
 - Upplever du att premien är tillräcklig?
- Vad finns det för faktiska nackdelar med att vara certifierad?

Enskilda skogsägares attityder till certifiering:

- Vad upplever du att det finns för attityder kopplade till certifiering?
 - Vad är de största motiven till att vara /inte vara certifierad?
- Vad tror ni är anledningen/processen bakom de attityder enskilda skogsägare har gentemot skogscertifiering?

Avslutning:

Vad tror ni skulle krävas för att fler enskilda markägare ska bli certifierad?

Kandidatarbeten / Bachelor Thesis
Inst. för skogsekonomi / Department of Forest Economics

1. Hallström, P. & Nylander, G. 2018. Ekonomisk analys av olika metoder att transportera flisad GROT från skogen till industrin via NLC Storuman. *An economic analysis of different methods of chipped logging residues transportation from the forest to the industry through NLC Storuman*
2. Boglind, G. & Gyllengahm, K. 2018. Lönsamhetsanalys av biomassa-fokuserad skötsel för contortatall – En ekonomisk analys av olika skötselstrategier. *Profitability analysis of biomass-focused management for lodgepole pine – An economic analysis of various silvicultural regimes*
3. Holfve, V. 2018. En analys av äganderätten och intrångsersättning. *An analysis of private ownership and compensation for intrusion*
4. Ekegren Hällgren, A. & Essebro, L. 2018. Lojalitet och engagemang för skogsägareföreningen i en ny tid – En fallstudie om medlemmar i Norra Skogsägarna. *Loyalty and engagement for forest association in a new time – A case study for members in Norra Skogsägarna*
5. Hermansson, E. & Strömwall Nyberg, T. 2019. Mot en ny framtid - en granskning av samarbeten och förbättringsmöjligheter mellan företag. *Towards a new future - a research of collaborations and improvements between companies*
6. Bertills, M. & Hilmersson, F. 2019. Gender equality in the forest sector will happen - but when? The understanding of competence and quota among board members in the forest sector - barriers or facilitators of an equal company board and organization. *Jämställdhet i skogssektorn kommer att hända - men när? Förståelsen av kompetens och kvotering bland styrelsemedlemmar i skogssektorn - barriärer eller hjälpmedel för en jämställd styrelse och organisation*
7. Billefält, B. & Olsson, M. 2019. Hållbarhet i arbetet - Fallstudie ur ett medarbetarperspektiv. *Corporate social responsibility at work - Case study from the employee perspective*
8. Söderlund, M. 2019. Hur kommuniceras klimatfördelarna med att bygga flerbostadshus i trä. *How is the climate benefits communicated by building multi-storage houses in wood*
9. Dahl, P. & Sparrevik, G. 2019. Skogslagstiftning för en ny tid - Avkastning för olika lagstiftningsscenarion i Litauen. *Forest legislation for a new era -Rate of return for different legislation scenarios in Lithuania*
10. Johannesson, K. & Näslund, R. 2019. Biokol som produkt inom skogsbruket - En hållbar produkt med många fördelar. *Biochar as a product in forestry - A sustainable product with many benefits*
11. Nyström, A. & Nyttell, A. 2020. Att mäta och jämföra hållbarhet – en fallstudie av tre svenska skogsbolag. *To measure and compare sustainability – a case study of three Swedish forest companies*
12. Ljudén, A. & Rubensson, N. 2020. Hur hanterar den svenska skogsbranschen Brexit? – En kvalitativ studie med fokus på svenska sågverksföretag. *How does the Swedish forest line of business handle Brexit? – A qualitative study with focus on Swedish sawmill companies*
13. Eriksson, P. 2020. Digitala skogsbruksplanen i den operativa verksamheten – En fallstudie på den digitala skogsplanens roll i den operativa verksamheten samt attityden gentemot verktöget. *Digital forestry plan in the operational activities – A case study based on the role of the digital forestry plan in the operational activities and the attitudes towards the tool*
14. Algotsson, J. 2020. Varumärkesbyggande säljstöd för virkesköpare i skogsbranschen – en fallstudie om Martinsons Skogshandbok. *Brand Building Sales Support for Purchasers in the Forest Bransch – A Case Study about Martinsons's Skogshandbok*

15. Sjölund, A. & Tornberg, T. 2021. Mäklarens syn på flerbostadshus i trä – en jämförelse av mäklarroller. *Real estate agent views on wooden multistorey construction – a comparison of real estate roles*
16. Hernblom, C. & Häggberg, E. 2021. Privata enskilda markägares inställning till skogscertifiering – En intervjustudie om fördelar och nackdelar ur ett markägar-perspektiv. *Private individual forest owners' attitude to forest certification – An interview study about advantages and disadvantages from a landowner perspective*